Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliserings-projekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

SPROG OG KULTUR

UDGIVET AF

INSTITUT FOR JYSK SPROG- OG KULTURFORSKNING

VED

PETER SKAUTRUP, NIELS ÅGE NIELSEN

OG K. RINGGAARD

Tyvesjette bind – hæfte 1

UNIVERSITETSFORLAGET I AARHUS

MCMLXVIII

INDHOLD

Side

Peter Jørgensen: Om fornavne-kombination i Brede sogn 1–29

Hans Veirup: Konjunktionerne *at, te, det* og deres sammensætninger 30–36

Jens Cramer: Genusstrukturer i vendsysselsk 37–48

Indsendt litteratur

Akademisk Skyttekorps og dets Efterfølgere. 1866–1966. – Anderseniana. Redigeret af Niels Oxenvad og H. Topsøe-Jensen. – H. C. Andersens Eventyr. IV: 1861–66. 1966. – Arkiv för Nordisk Filologi. 81. 1966. – Bakkers og bølgers land. Red. af Chr. N. Bordersen. 1959. – Beretning til Folketinget angående Nordisk Råds 13. session 1965. – Bergens Museums Årbok. 1945. (Naturvid. rekke nr. 10). – Bibliografi over dansk folkekultur 1963–64. Udg. af Foreningen »Danmarks Folkeminder«. 1966. – Bihang till Göteborgs kungl. Vetenskaps- och Vitterhets-Samhälles handlingar. 84 (1965). – Budkavlen. 43–44. 1964–1965. – Classica et Mediaevalia. 25. 1966. – Corpus Codicum Danicorum Medii Aevi. Vol. V. Codices Scriptorum Rerum Danicarum. II. Annales. Ed. Erik Kroman. 1965. – Danmarks gamle folkeviser. Prøvesider af optrykket. 1966–67. – Danmarks Riges Breve. 3. række 4. bind. 1353–1356. Udarb. af C. A. Christensen og K. Friis Johansen. De tyske tekster af H. Bach. 1966. – Dansk Folkemuseum Frilandsmuseet. History Activities. Axel Steensberg in honour of his 60th birthday 1st June 1966. – Dansk i Sydslesvig. Grænseforeningens årbog 1967. 1966. – Dansk Sprognævn. Årsberetning 1965/66. – Danske Studier 1966. – Den danske novelle. Politiken. Nytår 1966. – Det kgl. danske Videnskabernes Selskab. Oversigt over Selskabets Virksomhed 1964–65. 1965. – Det kgl. da. Videnskabernes Selskab. Oversigt over selskabets virksomhed juni 1965–maj 1966. 1966. – Det kgl. norske Videnskabers Selskabs Forhandlinger. Bd. 38. 1965. 1966. – Det kgl. norske Videnskabs Selskabs Skrifter 1965. 1966. – Diplomatarium Danicum. 3. række. 4. bind. 1353–1356. Ved C. A. Christensen og Herluf Nielsen. De tyske tekster af Peter Jørgensen. 1966. – Erex saga Artuskappa. Ed. by Foster W. Blaisell. (Editiones Arnamagnæanæ. Series B, vol. 19). 1965. – 123 digte fra vor tid. Ved Jørgen Andersen og Peter Eliasen. Udg. af Dansklærerforeningen. 1966. – Folkeminder. 11.–12. hæfte. 1966. – Forelæsninger og øvelser ved Københavns Universitet. Forårssemestret 1966. – For jysk og dansk historie. Jysk Selskab for Historie, Sprog og Litteratur 1866–1966. 1966. – Fortegnelse over stednavne i Hjørring amt. Udg. af Stednavneudvalget. 1966. – Fortid og Nutid. XXII. 7. – Fra Nationalmuseets arbejdsmark 1966. – Fund og forskning. XIII. – Företagets brev. Utg. av Kungl. Poststyrelsen 1966. – Guldalderstudier. Festskrift til Gustav Albeck den 5. juni 1966. – Handelshøjskolen i Århus. Årsberetning 1964–65. 1966. – Historie. Jyske Samlinger. Ny Række VII, 1. 1966. – Borgmester Niels Jacobsens stambog. Udg. af Samfundet for dansk Genealogi og Personalhistorie ved Albert Fabritius. 1966. – Karlskoga i bild. 1964. – Kulturhistorisk Leksikon. Bd. XI. 1966. – Kuml. 1964. 1965. – Kungl. Svenska Vetenskapsakademiens Årsbok. 1964. – Kungliga Vetenskapsakademiens matrikel 1966. – Kungl. Vetenskaps-Societetens årsbok 1966. 1966. – Late Medieval Icelandic Romances. V. Ed. by Agnete Loth. (Editiones Arnamagnæanæ. Serie B, vol. 24). 1965. – Les prix Nobel en 1965. – Lunds stifts landebok. III. Utg. av K. G. Ljunggren och Bertil Ejder. (Skånsk senmedeltid och renässans. VI). 1965. – Peder Laales Gammeldanske ordsprog med sideløbende oversættelse til nydansk af Aage Hansen. Udg. af Anna og Michael Jensen. 1966. – Meddelelser fra Dansklærerforeningen. 1966. 4. – Maal og Minne. 1961. Register 1909–1960. (1966). – Maal og Minne. 1966. Hefte 1–2. – Namn och bygd 1965. Häfte 1–4. – Nationalmuseets etnologiske Undersøgelser. Spørgeliste nr. 28. Reb og bånd. 1964. 29. Uro, slange og vejerfisk. 1966. – Nord Friesland. Kultur. Politik. Wirtschaft. 1. Jahrg. 1. 1965. – Norsk ordbok. Hefte 6–7. 1966. – Nysvenska studier. LXV. 1–5. 1966. – Orbis. Bulletin international de Documentation linguistique. Tome XIV, No 1, 1965. – Ortnamnssällskapets i Uppsala Årsskrift. 1965. – Peter, Prince of Greece and Denmark, L. Edelberg, J. Balslev Jørgensen, K. Paludan, and H. Siiger. Anthropological researches from the 3rd Danish expedition to Central Asia. (Hist.-filos. Skrifter, udg. af Det kgl. danske Videnskabernes Selskab, Bd. 4, nr. 4). – Saga och sed. 1964. 1966. – Scripta Islandica. Isländska sällskapets årsbok 16/1965. 1966. – Skiftet efter rigsråd Eske Brock 1626. Udgivet af Udvalget for udgivelse af kilder til landbefolkningens historie ved C. Rise Hansen. 1965. – Slesvigske Fodregiment. Årsberetning 1966. – Sprogforeningens årsberet-

(Fortsættes omslagets side 3)

OM FORNAVNE-KOMBINATION I BREDE SOGN

Af *Peter Jørgensen.*

Min tyve år gamle artikel om »Fornavne i Brede sogn gennem 100 år« (Sprog og kultur XVIII 35 ff.), i det følgende citeret som »Fornavne etc.«, der i det væsentlige er en systematisk-statistisk undersøgelse af de i Brede sogn, Tønder amt, anvendte fornavne i tidsrummet 1846 til 1945, og som i metodisk henseende har kunnet benyttes i Eva Villarsen Meldgaards fornylig publicerede dygtige og omfattende personnavneværk »Sydvestjysk navneskik gennem 300 år« (Navnestudier udg. af Institut for Navneforskning nr. 4), sluttede med nogle bemærkninger om enkelte fornavnes brug, som eneste fornavn og i kombination med andre navne (Fornavne etc. 56 f.):

»*Anders*, *Hans*, *Jens* og *Niels* bruges gennemgående hyppigst som eneste fornavn, dog også som 1. fornavn af 2 eller flere, således især *Hans* og *Niels* i per. IV, hvor denne anvendelse er i overvægt, men så at sige aldrig som 2. fornavn. Omvendt findes *Christian* i alle fire perioder hyppigst som 2. fornavn, og *Peter* meget oftere som 2. end som 1. fornavn af 2 eller flere. For kvindenavnenes vedkommende kan der påvises lignende forskelle. *Ane*, *Ingeborg* og *Maren* forekommer aldrig som 2. fornavn, medens *Cathrine*, *Christine*, *Margrethe* og *Marie* netop fortrinsvis anvendes som 2. fornavn. Hvad grunden er til denne forskel, ses ikke umiddelbart – man gætter på stavelsesantallet og trykforholdene – og kan kun undersøges til bunds under hensyntagen til de navne, som hvert enkelt navn kombineres med i forskellige stillinger. En sådan undersøgelse må jeg imidlertid se bort fra på dette sted«.

Jeg skal nu her, i tilknytning til den citerede slutning af »Fornavne etc.« og med det dengang fremskaffede materiale som grundlag, genoptage og videreføre undersøgelsen af personnavnebrugen i Brede sogn i form af en mere indgående redegørelse for fornavnekombinationer. Men det skal med det samme fremhæves, at det i første række drejer sig om fremlæggelsen af et materiale i ordnet form. Dette materiale kan ifølge sagens natur – til trods for dets betydelige omfang – ikke danne fundament for noget i retning af den i citatet antydede tilbundsgående undersøgelse, det kan imidlertid – i forbindelse med mit kendskab til stedets dialekt – benyttes til beskrivelse af visse, mere eller mindre generelle forhold i henseende til anvendelsen af fornavne-kombinationer i Brede sogn.

For at give undersøgelsen en klar afgrænsning og tillige ud fra den betragtning, at en person i dagligsprogets omtale og tiltale næppe har været kaldt med flere end to fornavne, er emnet indsnævret til kun at omfatte kombinationer af 2 fornavne. Dette vil sige, at alle navne indeholdende 3 fornavne eller flere udgår af undersøgelsen, thi – selv om en person med tre fornavne eventuelt er blevet kaldt med to af disse – giver kirkebogsindførelserne i hvert fald ingen mulighed for at afgøre, hvilke af de tre der har været anvendt. Begrænsningen af undersøgelsen til kun at gælde 2-for-

navnekombinationer betyder et vist – omend minimalt – brud på overensstemmelsen med det ovenfor citerede samt tabellerne i »Fornavne etc.«, hvor der ganske vist skelnes mellem »1. fornavn (af flere)«, »2. fornavn (af flere)« osv., men hvor 2-fornavne-kombinationen ikke figurerer som en kategori for sig selv.

Også i anden henseende foretages der her en reduktion af det i »Fornavne etc.« meddelte undersøgelsesmateriale. Af de i fire 25-års perioder inddelte 100 år fra 1846 til 1945 lader jeg den sidste, altså perioden fra 1921–45, udgå, og nærværende fremstilling slutter således med materialet fra 1920. Denne begrænsning sker ud fra det synspunkt, at der med Genforeningen indledtes en betydelig påvirkning på navngivningens område fra Kongeriget (Fornavne etc. 54), som ændrede Nordslesvigs gamle tradition i væsentlig grad. For den følgende undersøgelse, hvor der ikke skelnes mellem perioder, er imidlertid en tradition med så ringe udsving som muligt at foretrække, medens i den tidligere artikel netop påvisningen af Genforeningen som skelsættende faktor i Nordslesvigs navngivning var et iøjnefaldende moment.

Med hensyn til identifikationen af navnene, til afgørelsen af, hvilke ortografisk forskellige navneformer der repræsenterer ét navn og derfor i fremstillingen må gengives i en normaliseret form, følges helt igennem de i »Fornavne etc.« (39 ff.) anvendte principper, således at *Poul* og *Paul* er ét navn og normaliseres til *Poul*, *Anna* og *Anne* ligeledes ét navn, som har normalformen *Anna*, *Kjestine* og *Christine* derimod 2 forskellige navne osv. Den i »Fornavne etc.« (41 f.) praktiserede adskillelse mellem tyske og danske navne er bibeholdt, selv i de tilfælde, hvor den antagelig kun har eksisteret på papiret; antallet af de herhen hørende tilfælde er så forholdsvis ringe, at de ikke kan spille nogen egentlig rolle. Hvad i øvrigt enkeltheder og vanskeligheder angår, henvises til behandlingen i »Fornavne etc.« 39 ff.

Det er på sin plads her igen at pege på – og understrege – det ovenfor antydede moment af usikkerhed, som ikke kan bortelimineres og derfor må haves *in mente* under hele fremstillingen. Det gælder ikke materialet og fremlæggelsen af samme: her hersker den sikkerhed, som nu engang kan opnås i tilfælde af denne art, med eventuelle forbehold, hvad den omtalte identifikation angår. Men når der af materialet forsøges udledt eventuelle regler for 2-fornavne-kombinationernes struktur, må det ikke lades ude af betragtning, at materialet er overleveret i *skriftlig* form: det er uvist, om en person, der i kirkebogen står opført med 2 fornavne, i dagligsproget er blevet kaldt med begge disse navne, eller om kun det 1. element eller det 2. element – eller måske noget helt tredie – har været anvendt. Strengt taget må den *mundtlige* brug af de meddelte navne fra Brede sogn i perioden 1846–1920 betegnes som ukendt.

Men ved hjælp af mit kendskab til en række i Brede sogn i tiden før 1920 faktisk anvendte 2-fornavne-kombinationer bliver det muligt at etablere en vis forbindelse mellem den skriftlige overlevering og den mundtlige dialektale usus. Mit sikre materiale af denne art er – naturligvis – kun af ringe omfang; det kan i sig selv ikke danne basis for en behandling af emnet, men kan dog være til nogen nytte ved bedømmelsen af det skriftlige materiale og skal derfor inddrages i fremstillingen nedenfor.

Den her undersøgte periode fra 1846 til 1920 omfatter (iflg. Fornavne etc. 35 f.) 1509 navne på mænd og 1511 navne på kvinder. Af de 1509 navne på mænd har ca. ⅓ – en optælling viser tallet 459 – 2-fornavne-kombinationer, og af de 1511 navne på kvinder har ca. ⅔ – optællingen giver tallet 1034 – 2-fornavne-kombinationer (jf. Fornavne etc. 37). Denne betydelige forskel på forekomsten af 2-fornavne-kombinationen i mænds og kvinders navne har sin forklaring i det tidligere (Fornavne etc. 38 f.) påviste forhold, at den for både mænd og kvinder dominerende 3-navne-type i mænds navne viser forkærlighed for »1 fornavn + 2 efternavne«, medens den i kvinders navne foretrækker typen »2 fornavne + 1 efternavn«.

De 459 mænd med 2-fornavne-kombinationen har 260 *forskellige* sådanne kombinationer, og de 1034 kvinder med 2-fornavne-kombinationen har 459 *forskellige* kombinationer.

Hele materialet af 2-fornavne-kombinationer meddeles nu i tabeller, én for mænds navne (I) og én for kvinders navne (II). Og materialet fremlægges helt igennem dobbelt, på den måde, at der ved siden af hinanden opstilles 2 kolonner: kolonne A med materialet ordnet alfabetisk efter kombinationens 1. element og kolonne B med det samme materiale af fornavne-kombinationer, men nu ordnet alfabetisk efter kombinationens 2. element. Indgår samme navn i flere forskellige kombinationer, er disse ordnet alfabetisk efter det andet led, altså i A efter 2., i B efter 1. element. Efter den anførte 2-fornavne-kombination står et kolon og derefter følger et tal: dette tal angiver hyppigheden af den pågældende kombinations forekomst i det behandlede materiale. – Den dobbelte fremlæggelse af stoffet, i 2 sideløbende kolonner med ordning efter forskellige principper, skulde – mere eller mindre præcist – give mulighed for en bekvem sammenligning af et navns forekomst som 1. og som 2. element i 2-fornavnegruppen.

I

2-fornavne-kombination i mænds navne.

A (ordnet efter 1. element)	B (ordnet efter 2. element)
Albert August: 1	*Carsten Abel*: 1
– *Gustav*: 1	*Peter* – : 1
– *Hugo*: 1	*Carl Adolf*: 1
Alfred Marinus: 1	*Hans* – : 1
– *Martin*: 1	*Thorlef* – : 1
Anders Marinus: 2	*Ernst Albrecht*: 1
– *Michael*: 1	*Asmus Andreas*: 1
– *Peter*: 3	*Broder* – : 2
– *Sigvald*: 2	*Carl* – : 1
– *Simon*: 1	*Detlev* – : 2
Andreas Carl: 1	*Eberhardt* – : 1
– *Christian*: 14	*Frederik* – : 1

A
(ordnet efter 1. element)

Andreas Hans: 1
– *Ingemann*: 1
– *Jacob*: 1
– *Nicolai*: 2
– *Otto*: 1
– *Peter*: 7
– *Rasmus*: 1
– *Theodor*: 1
Anton August: 1
– *Christian*: 1
– *Ferdinand*: 1
– *Marius*: 2
– *Peter*: 1
Arner Luis: 1
Arnold Otto: 1
Asmus Andreas: 1
– *Peter*: 1
– *Theodor*: 1
August Peter: 3
Axel Theodor: 1
– *Valdemar*: 1
Bendix Peter: 1
Boi Jacob: 1
– *Peter*: 1
Broder Andreas: 2
Carl Adolf: 1
– *Andreas*: 1
– *Anton*: 2
– *August*: 1
– *Christian*: 8
– *Ferdinand*: 1
– *Frederik*: 1
– *Lorenz*: 1
– *Marinus*: 1
– *Marius*: 1
– *Theodor*: 1
– *Verner*: 1
Carsten Abel: 1
Chresten Frederik: 1
– *Friedrich*: 1

B
(ordnet efter 2. element)

Hans Andreas: 1
Jens – : 1
Johann – : 1
Johannes – : 1
Jørgen – : 2
Marius – : 1
Milert – : 1
Morten – : 1
Niels – : 1
Peter – : 1
Poul – : 2
Carl Anton: 2
Friedrich – : 1
Leonhardt – : 1
Niels – : 2
Peter – : 1
Thomas – : 3
Jens Antoni: 1
Hans Arthur: 1
Peter Asmus: 1
Albert August: 1
Anton – : 1
Carl – : 1
Christian – : 2
Friedrich – : 1
Johann – : 2
Knud – : 1
Jens Axel: 1
Peter – : 1
Nicolai Bernhardt: 1
Hans Bunde: 1
Andreas Carl: 1
Franz – : 1
Hans – : 1
Johann – : 1
Marius – : 1
Peter – : 1
Laust Caspar: 2
Andreas Christian: 14
Anton – : 1

A
(ordnet efter 1. element)

Chresten Peter: 2
Christian August: 2
– *Enevold*: 1
– *Erich*: 1
– *Marinus*: 1
– *Marius*: 1
– *Peter*: 5
– *Wilhelm*: 2
Christoffer Marius: 1
Claus Frederik: 1
– *Friedrich*: 2
Detlev Andreas: 2
Dietrich Peter: 1
Eberhardt Andreas: 1
Ebert Marius: 1
Eitel Ernst: 1
Eli Herman: 1
– *Magnus*: 1
Ernst Albrecht: 1
– *Christian*: 2
– *Georg*: 1
– *Johannes*: 1
– *Siegfried*: 1
Ferdinand Heinrich: 1
Franz Carl: 1
Frederik Andreas: 1
– *Martin*: 1
– *Wilhelm*: 3
Friedrich Anton: 1
– *August*: 1
– *Christian*: 2
– *Wilhelm*: 1
Fritz Christian: 1
Georg Christian: 1
– *Frederik*: 1
– *Mads*: 1
– *Wilhelm*: 1
Gotfried Eberhardt: 1
Gregor Christian: 1
Gunde Peter: 1

B
(ordnet efter 2. element)

Carl Christian: 8
Ernst – : 2
Friedrich – : 2
Fritz – : 1
Georg – : 1
Gregor – : 1
Hans – : 21
Heinrich – : 3
Jens – : 9
Johann – : 4
Johannes – : 1
Laurits – : 2
Laust – : 4
Magnus – : 1
Marius – : 2
Martin – : 2
Mathias – : 6
Nicolai – : 2
Niels – : 6
Nis – : 1
Peter – : 18
Poul – : 4
Theodor – : 1
Thomas – : 1
Thyge – : 1
Ulrik – : 2
Jørgen Christoffer: 1
Nis – : 1
Svend – : 1
Johann Claus: 1
Thomas Didrik: 2
Gotfried Eberhardt: 1
Laurits Egidius: 1
Niels Ejler: 1
Martin Elias: 1
Christian Enevold: 1
Christian Erich: 1
Hans – : 1
Eitel Ernst: 1
Anton Ferdinand: 1

A
(ordnet efter 1. element)

Hans Adolf: 1
– *Andreas*: 1
– *Arthur*: 1
– *Bunde*: 1
– *Carl*:1
– *Christian*: 21
– *Erich*: 1
– *Frederik*: 2
– *Heinrich*: 1
– *Henrik*: 1
– *Jacob*: 1
– *Jørgen*: 2
– *Lambert*: 1
– *Marius*: 1
– *Michael*: 2
– *Otto*: 1
– *Peter*: 11
– *Rudolf*: 1
– *Theodor*: 2
– *Thomas*: 1
Heinrich Christian: 3
– *Wilhelm*: 1
Henrik Wilhelm: 1
Herman Friedrich: 2
– *Jürgen*: 1
– *Otto*: 1
– *Robert*: 1
Ingemann Wilhelm: 1
Iver Peter: 2
Jacob Friedrich: 2
– *Julius*: 1
– *Peter*: 1
Jef Martin: 1
Jens Andreas: 1
– *Antoni:* 1
– *Axel*: 1
– *Christian*: 9
– *Frederik*: 2
– *Heinrich:* 1
– *Johann*: 1

B
(ordnet efter 2. element)

Carl Ferdinand: 1
Johann – : 1
Carl Frederik: 1
Chresten – : 1
Claus – : 1
Georg – : 1
Hans – : 2
Jens – : 2
Johann – : 2
Mathias – : 1
Otto – : 1
Terkild – : 1
Chresten Friedrich: 1
Claus – : 2
Herman – : 2
Jacob – : 2
Leobent – : 1
Lorenz – : 1
Martin – : 1
Peter – : 2
Rasmus – : 1
Villy – : 1
Ernst Georg: 1
Peter – : 1
Albert Gustav: 1
Andreas Hans: 1
Thorvald – : 1
Johann Hartvig: 1
Wilhelm – : 1
Ferdinand Heinrich: 1
Hans – : 1
Jens – : 1
Johann – : 2
Otto – : 1
Pai – : 1
Peter – : 2
Walter – : 1
Wilhelm – : 1
Hans Henrik: 1
Jørgen – : 1

A
(ordnet efter 1. element)

Jens Ludvig: 1
– *Markvard*: 1
– *Peter*: 16
– *Valdemar*: 1
Jeppe Peter: 3
Jes Peter: 1
Jochum Michael: 1
Johann Andreas: 1
– *August*: 2
– *Carl*: 1
– *Christian*: 4
– *Claus*: 1
– *Ferdinand*: 1
– *Frederik*: 2
– *Hartvig*: 1
– *Heinrich*: 2
– *Peter*: 3
– *Wilhelm*: 1
Johannes Andreas: 1
– *Christian*: 1
– *Lüdich*: 1
Jørgen Andreas: 2
– *Christoffer*: 1
– *Henrik*: 1
– *Nicolai*: 1
– *Sønnik*: 1
Knud August: 1
Lars Marinus: 1
– *Peter*: 3
Laurits Christian: 2
– *Egidius*: 1
– *Jørgen*: 1
Laust Caspar: 2
– *Christian*: 4
– *Peter*: 1
– *Thomas*: 1
Leobent Friedrich: 1
Leonhardt Anton: 1
– *Julius*: 1
Lorenz Friedrich: 1

B
(ordnet efter 2. element)

Sønnik Henrik: 1
Eli Herman: 1
Wilhelm – : 1
Albert Hugo: 1
Andreas Ingemann: 1
Niels Ingvart: 1
Wilhelm Iver: 1
Andreas Jacob: 1
Boi – : 1
Hans – : 1
Theodor Jes: 1
Walter Jesper: 1
Jens Johann: 1
Ernst Johannes: 1
Nicolaus – : 1
Jacob Julius: 1
Leonhardt – : 1
Herman Jürgen: 1
Hans Jørgen: 2
Laurits – : 1
Nis – : 2
Rasmus – : 1
Hans Lambert: 1
Niels Laurits: 1
Carl Lorenz: 1
Johannes Lüdich: 1
Jens Ludvig: 1
Otto – : 1
Wilhelm – : 1
Arner Luis: 1
Georg Mads: 1
Theodor Magdalos: 1
Eli Magnus: 1
Peter – : 1
Poul – : 2
Alfred Marinus: 1
Anders – : 2
Carl – : 1
Christian – : 1
Lars – : 1

A (ordnet efter 1. element)	B (ordnet efter 2. element)
Lorenz Peter: 2	*Anton Marius*: 2
Magnus Christian: 1	*Carl* – : 1
Marius Andreas: 1	*Christian* – : 1
– *Carl*: 1	*Christoffer* – : 1
– *Christian*: 2	*Ebert* – : 1
– *Michael*: 1	*Hans* – : 1
Martin Christian: 2	*Martin* – : 2
– *Elias*: 1	*Niels* – : 1
– *Friedrich*: 1	*Jens Markvard*: 1
– *Marius*: 2	*Alfred Martin*: 1
– *Peter*: 2	*Frederik* – : 1
Mathias Christian: 6	*Jef* – : 1
– *Frederik*: 1	*Nis* – : 2
Milert Andreas: 1	*Anders Michael*: 1
– *Nicolai*: 1	*Hans* – : 2
Momme Peter: 1	*Jochum* – : 1
Morten Andreas: 1	*Marius* – : 1
Nicolai Bernhardt: 1	*Niels* – : 1
– *Christian*: 2	*Peter Mikkel*: 1
Nicolaus Johannes: 1	*Andreas Nicolai*: 2
Niels Andreas: 1	*Jørgen* – : 1
– *Anton*: 2	*Milert* – : 1
– *Christian*: 6	*Peter* – : 5
– *Ejler*: 1	*Walter Niels*: 1
– *Ingvart*: 1	*Andreas Otto*: 1
– *Laurits*: 1	*Arnold* – : 1
– *Marius*: 1	*Hans* – : 1
– *Michael*: 1	*Herman* – : 1
– *Peter*: 11	*Anders Peter*: 3
Nis Christian: 1	*Andreas* – : 7
– *Christoffer*: 1	*Anton* – : 1
– *Jørgen*: 2	*Asmus* – : 1
– *Martin*: 2	*August* – : 3
– *Peter*: 2	*Bendix* – : 1
Oluf Peter: 1	*Boi* – : 1
– *Thomas*: 1	*Chresten* – : 2
Otto Frederik: 1	*Christian* – : 5
– *Heinrich*: 1	*Dietrich* – : 1
– *Ludvig* :1	*Gunde* – : 1
– *Peter*: 1	*Hans* – : 11

A (ordnet efter 1. element)	B (ordnet efter 2. element)
Pai Heinrich: 1	*Iver Peter*: 2
Peter Abel: 1	*Jacob* – : 1
– *Andreas*: 1	*Jens* – : 16
– *Anton*: 1	*Jeppe* – : 3
– *Asmus*: 1	*Jes* – : 1
– *Axel*: 1	*Johann* – : 3
– *Carl*: 1	*Lars* – : 3
– *Christian*: 18	*Laust* – : 1
– *Friedrich*: 2	*Lorenz* – : 2
– *Georg*: 1	*Martin* – : 2
– *Heinrich*: 2	*Momme* – : 1
– *Magnus*: 1	*Niels* – : 11
– *Mikkel*: 1	*Nis* – : 2
– *Nicolai*: 5	*Oluf* – : 1
– *Rudolf*: 1	*Otto* – : 1
Poul Andreas: 2	*Siegfried* – : 1
– *Christian*: 4	*Simon* – : 1
– *Magnus*: 2	*Thomas* – : 8
– *Richard*: 1	*Viggo* – : 1
Rasmus Friedrich: 1	*Andreas Rasmus*: 1
– *Jørgen*: 1	*Poul Richard*: 1
Svend Christoffer: 1	*Herman Robert:* 1
Siegfried Peter: 1	*Hans Rudolf*: 1
Simon Peter: 1	*Peter* – : 1
Sønnik Henrik: 1	*Ernst Siegfried*: 1
Terkild Frederik: 1	*Thomas* – : 1
Theodor Christian: 1	*Anders Sigvald*: 2
– *Jes*: 1	*Anders Simon*: 1
– *Magdalos*: 1	*Jørgen Sønnik*: 1
Thomas Anton: 3	*Andreas Theodor*: 1
– *Christian*: 1	*Asmus* – : 1
– *Didrik*: 2	*Axel* – : 1
– *Peter*: 8	*Carl* – : 1
– *Siegfried*: 1	*Hans* – : 2
Thorlef Adolf: 1	*Hans Thomas*: 1
Thorvald Hans: 1	*Laust* – : 1
Thyge Christian :1	*Oluf* – : 1
Ulrik Christian: 2	*Axel Valdemar*: 1
Walter Heinrich: 1	*Jens* – : 1
– *Jesper*: 1	*Carl Verner*: 1

A (ordnet efter 1. element)	B (ordnet efter 2. element)
Walter Niels: 1	*Christian Wilhelm*: 2
Viggo Peter: 1	*Frederik* – : 3
Wilhelm Hartvig: 1	*Friedrich* – : 1
– *Heinrich*: 1	*Georg* – : 1
– *Herman*: 1	*Heinrich* – : 1
– *Iver*: 1	*Henrik* – : 1
– *Ludvig*: 1	*Ingemann* – : 1
Villy Friedrich: 1	*Johann* – : 1

II

2-fornavne-kombination i kvinders navne.

A (ordnet efter 1. element)	B (ordnet efter 2. element)
Abel Cathrine: 1	*Treneke Agathe*: 1
Abeline Cathrine: 1	*Helene Alvine*: 1
– *Kjestine*: 1	*Charlotte Amalie*: 1
– *Marie*: 1	*Jensine Andere*: 1
Adeline Christine: 1	*Anna Andrea*: 2
Agathe Cathrine: 3	*Birtha* – : 1
– *Christine*: 3	*Caroline* – : 2
– *Nicoline*: 1	*Christine* – : 3
Agnes Christine: 1	*Dorthea* – : 1
Albertine Marie: 1	*Elise* – : 1
Alexine Magdalene: 1	*Ellen* – : 1
Alfriede Christine: 1	*Gedske* – : 3
Alma Christine: 1	*Hansine* – : 1
Andrea Cathrine: 2	*Ingeborg* – : 3
– *Cecilie*: 1	*Jenny* – : 1
– *Christiane*: 2	*Johanne* – : 1
– *Christine*: 1	*Meta* – : 1
– *Eline*: 1	*Nicoline* – : 1
– *Hansine*: 1	*Nissine* – : 1
– *Henriette*: 1	*Oline* – : 1
– *Jensine*: 1	*Sine* – : 1
– *Marie*: 5	*Sverine* – : 1
– *Oline*: 1	*Marie Annita*: 1
Ane Cathrine: 8	*Marie Antomine*: 1
– *Christiane*: 1	*Louise Auguste*: 1
– *Christine*: 7	*Anna Beate*: 1

A (ordnet efter 1. element)	B (ordnet efter 2. element)
Ane Dorthea: 3	*Nissine Bendine*: 1
– *Elisabeth*: 1	*Anna Birgitte*: 1
– *Else*: 1	*Christine Bolette*: 1
– *Hansine*: 1	*Anna Botilde*: 7
– *Helene*: 1	*Christine* – : 3
– *Kjestine*: 11	*Frederike* – : 1
– *Lene*: 1	*Hanne* – : 1
– *Margrethe*: 6	*Jacobine* – : 1
– *Marie*: 15	*Johanne* – : 1
Anna Andrea: 2	*Maren* – : 1
– *Beate*: 1	*Marie* – : 2
– *Birgitte*: 1	*Meta* – : 1
– *Botilde*: 7	*Anna Caroline*: 1
– *Caroline*: 1	*Cecilie* – : 1
– *Cathrine*: 27	*Christine* – : 1
– *Cecilie*: 2	*Frida* – : 1
– *Christiane*: 1	*Kjestine* – : 1
– *Christine*: 12	*Marie* – : 4
– *Clausine*: 1	*Rasmine* – : 1
– *Dorthea*: 3	*Sophie* – : 1
– *Eline*: 1	*Abel Cathrine*: 1
– *Elisabeth*: 5	*Abeline* – : 1
– *Else*: 1	*Agathe* – : 3
– *Helene*: 3	*Andrea* – : 2
– *Henriette*: 1	*Ane* – : 8
– *Jacobine*: 1	*Anna* – : 27
– *Jensine*: 1	*Dora* – : 1
– *Johanne*: 2	*Dorthea* – : 1
– *Kjestine*: 21	*Dusine* – : 1
– *Lene*: 1	*Elise* – : 3
– *Louise*: 1	*Else* – : 2
– *Magdalene*: 3	*Emma* – : 2
– *Margrethe*: 22	*Hanne* – : 1
– *Marie*: 49	*Helene* – : 2
– *Mathie*: 1	*Inge* – : 1
– *Nicoline*: 1	*Ingeborg* – : 2
– *Nielsine*: 1	*Jenny* – : 1
– *Pauline*: 1	*Johanne* – : 3
– *Petra*: 2	*Louise* – : 1
– *Sophie*: 5	*Malsomine* – : 1

A (ordnet efter 1. element)	B (ordnet efter 2. element)
Anna Thomine: 1	*Margrethe Cathrine*: 1
– *Wilhelmine*: 1	*Mariane* – : 4
Anneline Mettemarie: 1	*Marie* – : 17
Anni Petrea: 1	*Marine* – : 1
Antonie Eline: 1	*Meta* – : 6
Astrid Christine: 1	*Mette* – : 8
Auguste Louise: 1	*Ode* – : 1
– *Margrethe*: 1	*Andrea Cecilie*: 1
– *Minna*: 1	*Anna* – : 2
– *Wilhelmine*: 1	*Hedvig* – : 1
Barbara Christine: 1	*Ingeborg* – : 1
– *Kjestine*: 2	*Margrethe* – : 1
Beate Marie: 1	*Marie* – : 1
Benedicte Christiane: 1	*Andrea Christiane*: 2
– *Leorine*: 1	*Ane* – : 1
– *Margrethe*: 1	*Anna* – : 1
Bertha Malvine: 1	*Benedicte* – : 1
– *Marie*: 2	*Maren* – : 1
Bine Jensine: 2	*Nicoline* – : 1
– *Marie*: 2	*Petrine* – : 1
Birgitte Jensine: 1	*Sophie* – : 1
Birtha Andrea: 1	*Adeline Christine*: 1
– *Marie*: 2	*Agathe* – : 3
Bodil Marie: 3	*Agnes* – : 1
Botilde Hansine: 1	*Alfriede* – : 1
– *Jacobine*: 1	*Alma* – : 1
– *Margrethe*: 1	*Andrea* – : 1
– *Marie*: 9	*Ane* – : 7
– *Petrea*: 1	*Anna* – : 12
– *Sophie*: 1	*Astrid* – : 1
Caroline Andrea: 2	*Barbara* – : 1
– *Christine*: 1	*Caroline* – : 1
– *Helene*: 1	*Elise* – : 1
– *Kjestine*: 1	*Emma* – : 1
– *Lausine*: 2	*Ida* – : 1
– *Marie*: 6	*Ingeborg* – : 3
– *Mathilde*: 1	*Ingèr* – : 1
– *Nielsine*: 1	*Jensine* – : 1
– *Petrea*: 2	*Johanne* – : 5
– *Serine*: 1	*Juliane* – : 1

A (ordnet efter 1. element)	B (ordnet efter 2. element)
Caroline Wilhelmine: 1	*Karen Christine*: 2
Cathrine Dorthea: 1	*Kjestine* – : 1
– *Eline*: 1	*Laura* – : 1
– *Frederike*: 1	*Louise* – : 3
– *Johanne*: 2	*Margrethe* – : 6
– *Margrethe*: 2	*Marie* – : 14
– *Marie*: 17	*Mathie* – : 2
– *Mathilde*: 1	*Meta* – : 8
Cecilie Caroline: 1	*Mette* – : 5
– *Dorthea*: 1	*Nicoline* – : 1
– *Jensine*: 1	*Petra* – : 1
– *Marie*: 5	*Serine* – : 2
Charlotte Amalie: 1	*Sine* – : 1
Christiane Frandsine: 1	*Wilhelmine* – : 1
– *Henriette*: 1	*Anna Clausine*: 1
– *Lucie*: 1	*Louise* – : 1
– *Margrethe*: 1	*Margrethe* – : 1
– *Marie*: 3	*Thomine Diderike*: 1
– *Thomine*: 1	*Ane Dorthea*: 3
Christine Andrea: 3	*Anna* – : 3
– *Bolette*: 1	*Cathrine* – : 1
– *Botilde*: 3	*Cecilie* – : 1
– *Caroline*: 1	*Elise* – : 1
– *Elise*: 1	*Johanne* – : 1
– *Elsine*: 1	*Karen* – : 2
– *Emilie*: 1	*Magda* – : 1
– *Ernestine*: 1	*Magdalene* – : 2
– *Frederike*: 1	*Margrethe* – : 1
– *Hansine*: 1	*Marie* – : 5
– *Jacobine*: 1	*Meta* – : 1
– *Juliane*: 1	*Mette* – : 1
– *Kjestine*: 1	*Eline Dusine*: 1
– *Louise*: 2	*Ingeline* – : 1
– *Margrethe*: 2	*Andrea Eline*: 1
– *Mariane*: 1	*Anna* – : 1
– *Marie*: 15	*Antonie* – : 1
– *Mathie*: 1	*Cathrine* – : 1
– *Mathilde*: 1	*Lucie* – : 1
– *Petrea*: 1	*Marie* – : 2
– *Sophie*: 1	*Mette* – : 4

A (ordnet efter 1. element)	B (ordnet efter 2. element)
Christine Sørline: 1	*Ane Elisabeth*: 1
Clausine Marie: 1	*Anna* – : 5
Cornelie Kjestine: 1	*Dorthea* – : 1
Dagny Henriette: 1	*Helene* – : 1
Dora Cathrine: 1	*Magdalene* – : 1
Dorthea Andrea: 1	*Margrethe* – : 1
– *Cathrine*: 1	*Marie* – : 1
– *Elisabeth*: 1	*Mathie* – : 1
– *Kjestine*: 3	*Christine Elise*: 1
– *Marie*: 4	*Henriette* – : 1
– *Martha*: 1	*Marie* – : 1
Dusine Cathrine: 1	*Ane Else*: 1
Elene Margrethe: 2	*Anna* – : 1
Eline Dusine: 1	*Christine Elsine*: 1
– *Marie*: 3	*Christine Emilie*: 1
Elisabeth Mathilde: 1	*Johanne* – : 1
Elise Andrea: 1	*Paula Erika*: 1
– *Cathrine*: 3	*Christine Ernestine*: 1
– *Christine*: 1	*Laura Evaline*: 1
– *Dorthea*: 1	*Christiane Frandsine*: 1
– *Mariane*: 1	*Cathrine Frederike*: 1
– *Marie*: 3	*Christine* – : 1
– *Nicoline*: 1	*Jacobine* – : 2
– *Petrine*: 1	*Johanne* – : 1
– *Villiane*: 1	*Laura* – : 1
Ellen Andrea: 1	*Margrethe* – : 1
– *Kjestine*: 2	*Marie* – : 4
– *Margrethe*: 1	*Sophie* – : 1
– *Marie*: 6	*Susanne* – : 1
Else Cathrine: 2	*Wilhelmine Frida*: 1
– *Johanne*: 1	*Andrea Hansine*: 1
– *Kjestine*: 2	*Ane* – : 1
– *Marie*: 5	*Botilde* – : 1
Emma Cathrine: 2	*Christine* – : 1
– *Christine*: 1	*Ingeline* – : 1
– *Louise*: 1	*Jenny* – : 2
– *Marie*: 1	*Kjestine* – : 1
– *Victoria*: 1	*Laurine* – : 1
Erna Kätchen: 1	*Marie* – : 1
Ester Marie: 4	*Martha* – : 1

A
(ordnet efter 1. element)

Frederike Botilde: 1
– *Louise*: 1
– *Marie*: 1
Frida Caroline: 1
Gedske Andrea: 3
Gertrud Marie: 1
Grethe Marie: 1
Gunder Marie: 7
Gyde Marie: 5
Hanne Botilde: 1
– *Cathrine*: 1
– *Helene*: 1
– *Kjestine*: 3
– *Lene*: 1
– *Marie*: 11
– *Nissine*: 1
Hansine Andrea: 1
– *Inkemine*: 1
– *Jacobine*: 1
– *Jesserine*: 1
– *Kjestine*: 2
– *Marie*: 2
– *Petrea*: 2
Hedvig Cecilie: 1
Helene Alvine: 1
– *Cathrine*: 2
– *Elisabeth*: 1
– *Margrethe*: 1
– *Marie*: 7
Helga Kjestine: 1
– *Louise*: 1
Henriette Elise: 1
Henrike Pauline: 2
Herle Kjestine: 6
Herlich Marie: 1
Ida Christine: 1
– *Helene*: 1
– *Marie*: 2
Inge Cathrine: 1
– *Marie*: 1

B
(ordnet efter 2. element)

Nicoline Hansine: 1
Ane Helene: 1
Anna – : 3
Caroline – : 1
Hanne – : 1
Ida – : 1
Ingeborg – : 2
Johanne – : 1
Magda – : 1
Margrethe – : 1
Martha – : 1
Meta – : 1
Mette – : 1
Nielsine – : 1
Sophie – : 1
Marie Henny: 1
Andrea Henriette: 1
Anna – : 1
Christiane – : 1
Dagny – : 1
Johanne – : 1
Stefanny Hornbokka: 1
Hansine Inkemine: 1
Anna Jacobine: 1
Botilde – : 1
Christine – : 1
Hansine – : 1
Andrea Jensine: 1
Anna – : 1
Bine – : 2
Birgitte – : 1
Cecilie – : 1
Maren – : 2
Marie – : 1
Marike – : 1
Martha – : 1
Nicoline – : 2
Petrea – : 2
Villiane Jeppebine: 1
Hansine Jesserine: 1

A (ordnet efter 1. element)	B (ordnet efter 2. element)
Ingeborg Andrea: 3	*Anna Johanne*: 2
– *Cathrine*: 2	*Cathrine* – : 2
– *Cecilie*: 1	*Else* – : 1
– *Christine*: 3	*Jacobine* – : 1
– *Helene*: 2	*Karla* – : 1
– *Jørgine*: 1	*Mariane* – : 1
– *Kjestine*: 1	*Christine Juliane*: 1
– *Louise*: 2	*Ingeborg Jørgine*: 1
– *Margrethe*: 1	*Abeline Kjestine*: 1
– *Marie*: 17	*Ane* – : 11
– *Mathilde*: 1	*Anna* – : 21
– *Petrea*: 1	*Barbara* – : 2
– *Simine*: 1	*Caroline* – : 1
– *Wilhelmine*: 1	*Christine* – : 1
Ingeline Dusine: 1	*Cornelie* – : 1
– *Hansine*: 1	*Dorthea* – : 3
Inger Christine: 1	*Ellen* – : 2
Irene Marie: 1	*Else* – : 2
Jacobine Botilde: 1	*Hanne* – : 3
– *Frederike*: 2	*Hansine* – : 2
– *Johanne*: 1	*Helga* – : 1
– *Marie*: 1	*Herle* – : 6
Jenge Marie: 1	*Ingeborg* – : 1
Jenny Andrea: 1	*Jette* – : 1
– *Cathrine*: 1	*Karen* – : 1
– *Hansine*: 2	*Maren* – : 2
– *Nicoline*: 1	*Margrethe* – : 3
– *Petrea*: 2	*Marie* – : 22
Jensine Andere: 1	*Martha* – : 1
– *Christine*: 1	*Meta* – : 5
– *Marie*: 1	*Mette* – : 6
– *Mathilde*: 2	*Nielsine* – : 1
– *Nicoline*: 1	*Sille* – : 5
– *Petrea*: 1	*Sine* – : 2
Jessine Laurine: 1	*Thea* – : 2
– *Petrea*: 1	*Victoria* – : 1
Jette Kjestine: 1	*Erna Kätchen*: 1
– *Line*: 1	*Petrea Laurette*: 1
– *Marie*: 2	*Jessine Laurine*: 1
– *Pauline*: 2	*Caroline Lausine*: 2

A (ordnet efter 1. element)	B (ordnet efter 2. element)
Johanne Andrea: 1	*Sørine Lausine*: 1
– *Botilde*: 1	*Ane Lene*: 1
– *Cathrine*: 3	*Anna* – : 1
– *Christine*: 5	*Hanne* – : 1
– *Dorthea*: 1	*Benedicte Leorine*: 1
– *Emilie*: 1	*Jette Line*: 1
– *Frederike*: 1	*Mette* – : 1
– *Helene*: 1	*Anna Louise*: 1
– *Henriette*: 1	*Auguste* – : 1
– *Magdalene*: 2	*Christine* – : 2
– *Margrethe*: 2	*Emma* – : 1
– *Marie*: 16	*Frederike* – : 1
– *Petrea*: 1	*Helga* – : 1
– *Wilhelmine*: 2	*Ingeborg* – : 2
Juliane Christine: 1	*Kjestine* – : 1
Karen Christine: 2	*Marie* – : 2
– *Dorthea*: 2	*Mary* – : 1
– *Kjestine*: 1	*Christiane Lucie*: 1
– *Margrethe*: 1	*Alexine Magdalene*: 1
– *Marie*: 11	*Anna* – : 3
– *Mathilde*: 1	*Johanne* – : 2
– *Pauline*: 1	*Marie* – : 6
Karla Johanne: 1	*Pauline* – : 1
– *Mathilde*: 1	*Sophie* – : 1
Kjesten Margrethe: 1	*Meta Malene*: 1
– *Marie*: 6	*Bertha Malvine*: 1
Kjestine Caroline: 1	*Ane Margrethe*: 6
– *Christine*: 1	*Anna* – : 22
– *Hansine*: 1	*Auguste* – : 1
– *Louise*: 1	*Benedicte* – : 1
– *Mariane*: 1	*Botilde* – : 1
– *Marie*: 15	*Cathrine* – : 2
– *Nicoline*: 1	*Christiane* – : 1
– *Nielsine*: 1	*Christine* – : 2
Kunigunde Meta: 1	*Elene* – : 2
Laura Christine: 1	*Ellen* – : 1
– *Evaline*: 1	*Helene* – : 1
– *Frederike*: 1	*Ingeborg* – : 1
Laurette Margrethe: 1	*Johanne* – : 2
– *Nielsine*: 1	*Karen* – : 1

A
(ordnet efter 1. element)

Laurette Ægine: 1
Laurine Hansine: 1
Lausine Margrethe: 1
Lene Marie: 1
Louise Auguste: 1
– *Cathrine*: 1
– *Christine*: 3
– *Clausine*: 1
– *Marie*: 1
– *Wilhelmine*: 1
Lucie Eline: 1
Magda Dorthea: 1
– *Helene*: 1
Magdalene Dorthea: 2
– *Elisabeth*: 1
– *Marie*: 1
– *Petrea*: 1
– *Sophie*: 1
Malsomine Cathrine: 1
Marcusine Rasmine: 1
Maren Botilde: 1
– *Christiane*: 1
– *Jensine*: 2
– *Kjestine*: 2
– *Margrethe*: 2
– *Marie*: 4
– *Mettine*: 1
Margrethe Cathrine: 1
– *Cecilie*: 1
– *Christine*: 6
– *Clausine*: 1
– *Dorthea*: 1
– *Elisabeth*: 1
– *Frederike*: 1
– *Helene*: 1
– *Kjestine*: 3
– *Marie*: 3
Mariane Cathrine: 4
– *Johanne*: 1
– *Margrethe*: 1

B
(ordnet efter 2. element)

Kjesten Margrethe: 1
Laurette – : 1
Lausine – : 1
Maren – : 2
Mariane – : 1
Marie – : 5
Ode – : 1
Thorine – : 1
Christine Mariane: 1
Elise – : 1
Kjestine – : 1
Abeline Marie: 1
Albertine – : 1
Andrea – : 5
Ane – : 15
Anna – : 49
Beate – : 1
Bertha – : 2
Bine – : 2
Birtha – : 2
Bodil – : 3
Botilde – : 9
Caroline – : 6
Cathrine – : 17
Cecilie – : 5
Christiane – : 3
Christine – : 15
Clausine – : 1
Dorthea – : 4
Eline – : 3
Elise – : 3
Ellen – : 6
Else – : 5
Emma – : 1
Ester – : 4
Frederike – : 1
Gertrud – : 1
Grethe – : 1
Gunder – : 7
Gyde – : 5

A (ordnet efter 1. element)	B (ordnet efter 2. element)
Marie Annita: 1	*Hanne Marie*: 11
– *Antomine*: 1	*Hansine* – : 2
– *Botilde*: 2	*Helene* – : 7
– *Caroline*: 4	*Herlich* – : 1
– *Cathrine*: 17	*Ida* – : 2
– *Cecilie*: 1	*Inge* – : 1
– *Christine*: 14	*Ingeborg* – : 17
– *Dorthea*: 5	*Irene* – : 1
– *Eline*: 2	*Jacobine* – : 1
– *Elisabeth*: 1	*Jenge* – : 1
– *Elise*: 1	*Jensine* – : 1
– *Frederike*: 4	*Jette* – : 2
– *Hansine*: 1	*Johanne* – : 16
– *Henny*: 1	*Karen* – : 11
– *Jensine*: 1	*Kjesten* – : 6
– *Kjestine*: 22	*Kjestine* – : 15
– *Louise*: 2	*Lene* – : 1
– *Magdalene*: 6	*Louise* – : 1
– *Margrethe*: 5	*Magdalene* – : 1
– *Nicoline*: 1	*Maren* – : 4
– *Nielsine*: 2	*Margrethe* – : 3
– *Nissine*: 1	*Martha* – : 1
– *Petrea*: 1	*Meta* – : 10
– *Wilhelmine*: 2	*Methilde* – : 1
Marike Jensine: 1	*Mette* – : 5
Marine Cathrine: 1	*Nicoline* – : 2
Martha Hansine: 1	*Offel* – : 2
– *Helene*: 1	*Sara* – : 1
– *Jensine*: 1	*Sidsel* – : 2
– *Kjestine*: 1	*Sigrid* – : 1
– *Marie*: 1	*Sille* – : 2
– *Oline*: 1	*Sine* – : 1
Mary Louise: 1	*Sophie* – : 2
Mathie Christine: 2	*Stine* – : 1
– *Elisabeth*: 1	*Dorthea Martha*: 1
– *Mathilde*: 2	*Anna Mathie*: 1
Meta Andrea: 1	*Christine* – : 1
– *Botilde*: 1	*Otilde* – : 1
– *Cathrine*: 6	*Serine* – : 1
– *Christine*: 8	*Caroline Mathilde*: 1

A (ordnet efter 1. element)	B (ordnet efter 2. element)
Meta Dorthea: 1	*Cathrine Mathilde*: 1
– *Helene*: 1	*Christine* – : 1
– *Kjestine*: 5	*Elisabeth* – : 1
– *Malene*: 1	*Ingeborg* – : 1
– *Marie*: 10	*Jensine* – : 2
– *Sophie*: 1	*Karen* – : 1
Methilde Marie: 1	*Karla* – : 1
Mette Cathrine: 8	*Mathie* – : 2
– *Christine*: 5	*Serine* – : 1
– *Dorthea*: 1	*Kunigunde Meta*: 1
– *Eline*: 4	*Anneline Mettemarie*: 1
– *Helene*: 1	*Maren Mettine*: 1
– *Kjestine*: 6	*Auguste Minna*: 1
– *Line*: 1	*Agathe Nicoline*: 1
– *Marie*: 5	*Anna* – : 1
Nicoline Andrea: 1	*Elise* – : 1
– *Christiane*: 1	*Jenny* – : 1
– *Christine*: 1	*Jensine* – : 1
– *Hansine*: 1	*Kjestine* – : 1
– *Jensine*: 2	*Marie* – : 1
- *Marie*: 2	*Nora* – : 1
Nielsine Helene: 1	*Anna Nielsine*: 1
– *Kjestine*: 1	*Caroline* – : 1
– *Petrea*: 1	*Kjestine* – : 1
Nissine Andrea: 1	*Laurette* – : 1
– *Bendine*: 1	*Marie* – : 2
Nora Nicoline: 1	*Petrea* – : 1
Ode Cathrine: 1	*Hanne Nissine*: 1
– *Margrethe*: 1	*Marie* – : 1
Offel Marie: 2	*Andrea Oline*: 1
Oline Andrea: 1	*Martha* – : 1
Otilde Mathie: 1	*Anna Pauline*: 1
Paula Erika: 1	*Henrike* – : 2
Pauline Magdalene: 1	*Jette* – : 2
Petra Christine: 1	*Karen* – : 1
Petrea Jensine: 2	*Anna Petrea*: 2
– *Laurette*: 1	*Anni* – : 1
– *Nielsine*: 1	*Botilde* – : 1
Petrine Christiane: 1	*Caroline* – : 2
Rasmine Caroline: 1	*Christine* – : 1

A (ordnet efter 1. element)	B (ordnet efter 2. element)
Sara Marie: 1	*Hansine Petrea*: 2
Serine Christine: 2	*Ingeborg* – : 1
– *Mathie*: 1	*Jenny* – : 2
– *Mathilde*: 1	*Jensine* – : 2
Sidsel Marie: 2	*Jessine* – : 1
Sigrid Marie: 1	*Johanne* – : 1
Sille Kjestine: 5	*Magdalene* – : 1
– *Marie*: 2	*Marie* – : 1
Sine Andrea: 1	*Nielsine* – : 1
– *Christine*: 1	*Thyra* – : 1
– *Kjestine*: 2	*Elise Petrine*: 1
– *Marie*: 1	*Marcusine Rasmine*: 1
Sophie Caroline: 1	*Caroline Serine*: 1
– *Christiane*: 1	*Ingeborg Simine*: 1
– *Frederike*: 1	*Anna Sophie*: 5
– *Helene*: 1	*Botilde* – : 1
– *Magdalene*: 1	*Christine* – : 1
– *Marie*: 2	*Magdalene* – : 1
Stefanny Hornbokka: 1	*Meta* – : 1
Stine Marie: 1	*Christine Sørline*: 1
Susanne Frederike: 1	*Anna Thomine*: 1
Sverine Andrea: 1	*Christiane* – : 1
Sørine Lausine: 1	*Emma Victoria*: 1
Thea Kjestine: 2	*Anna Wilhelmine*: 1
Thomine Diderike: 1	*Auguste* – : 1
Thorine Margrethe: 1	*Caroline* – : 1
Thyra Petrea: 1	*Ingeborg* – : 1
– *Wilhelmine*: 2	*Johanne* – : 2
Treneke Agathe: 1	*Louise* – : 1
Victoria Kjestine: 1	*Marie* – : 2
Wilhelmine Christine: 1	*Thyra* – : 2
– *Frida*: 1	*Elise Villiane*: 1
Villiane Jeppebine: 1	*Laurette Ægine*: 1

Disse tabeller viser nu, rent talmæssigt, med hensyn til hyppigheden af de enkelte 2-fornavne-kombinationers forekomst følgende:

Af 260 forskellige 2-fornavne-kombinationer i *mænds* navne optræder

192 kombinationer 1 gang,
43 – 2 gange,

8 kombinationer 3 gange og
17 – 4 eller flere gange.

Og af 459 forskellige 2-fornavne-kombinationer i *kvinders* navne forekommer
316 kombinationer 1 gang,
66 – 2 gange,
22 – 3 gange og
55 – 4 eller flere gange.

Der kan således konstateres en stærk dominans for éngangsforekomst af 2-fornavne-kombinationen, og den omstændighed, at navne-kombinationer, der i løbet af 75 år optræder 2 gange – evt. også sådanne, som forekommer 3 gange – i kraft af den gængse opkaldelsesskik kan være begrænset til én og samme snævre familie, får denne overvægt til at træde endnu tydeligere frem.

Når der så blandt de talmæssigt stærkt dominerende kombinationer med éngangsforekomst, ved et første løseligt gennemsyn, kan noteres kombinationer som *Andreas Ingemann*, *Eberhardt Andreas*, *Arnold Otto*, *Otto Ludvig*, *Christoffer Marius*, *Jørgen Christoffer*, *Milert Nicolai*, *Nicolai Bernhardt*, *Theodor Magdalos*, *Andreas Theodor* osv. samt *Abeline Kjestine*, *Kjestine Nicoline*, *Alexine Magdalene*, *Magdalene Elisabeth*, *Elisabeth Mathilde*, *Benedicte Christiane*, *Christiane Frandsine*, *Caroline Wilhelmine*, *Rasmine Caroline*, *Hansine Jacobine*, *Hansine Jesserine*, *Ingeline Hansine* osv., synes det umiddelbart berettiget at formulere tre påstande, gående ud på: 1° at ethvert fornavn – med adskillelse af de to køn naturligvis – kan kombineres med et hvilket som helst andet fornavn, 2° at rækkefølgen af de to elementer i kombinationen ikke er underkastet nogen regel, og 3° at der åbenbart ved navngivningen ikke tages hensyn til muligheden for kombinationens anvendelse som dagligsprogets kaldeform. De tre sidste af de anførte eksempler giver en passende illustration: (1°) *Hansine* kan (som 1. element) kombineres med f.eks. *Jacobine* eller *Jesserine*, (2°) *Hansine* kan også (efter *Ingeline* f.eks.) optræde som 2. element, og (3°) det er usandsynligt, at forældre har givet deres datter navnene *Hansine Jesserine* med henblik på, at hun i dagligsproget skulde kaldes med denne navnekombination; – man kan så gætte på, om pigebarnet eller den voksne kvinde er blevet kaldt *Hansine* eller *Jesserine*, eller måske kun *Sine* eller *Rine* – eller noget helt andet.

Der skulde således for 2-fornavne-kombinationernes struktur principielt gælde: 1° frihed m.h.t. valg af elementer, 2° frihed m.h.t. elementernes rækkefølge og 3° ingen fast forbindelse mellem den overleverede skriftligt fastlagte navne-kombination og den mundtlige usus, det vil altså sige: ingen regler og ingen regelmæssighed i det hele taget. Dette gælder, som sagt, rent principielt. Det viser sig imidlertid, at en nærmere undersøgelse specielt af de hyppigst forekommende 2-fornavne-kombinationer, i hvilke de hyppigst optrædende fornavne indgår, – i forbindelse med overvejelser vedrørende dialektens faktiske brug af visse fornavne-kombinationer som tiltale- og omtaleformer – fører til modifikationer med hensyn til reglen om mangel på regler, navnlig i henseende til elementernes rækkefølge.

Det bliver her nødvendigt at indskyde en redegørelse for det væsentligste af det, jeg mener at kunne huske om dialektens mundtlige anvendelse af 2-fornavne-kombinationer i tiden før 1920.

Af største vigtighed i dagligsprogets realisation af navne-kombinationerne er elementernes akcentueringsforhold: der gælder her det samme som i rigssproget – og det samme som i dialektens og rigssprogets kombinationer af fornavn + efternavn –, det vil sige, at 2. element altid bærer akcenten, medens 1. element er tryksvagt.

Af 1. elements svagtrykstilling følger, at navne i denne position i visse henseender – også ud over det, der ellers i sproget er tilfældet under sådanne trykforhold – fremtræder i en anden lydlig form, end den de har i normal trykstilling. Desuden antager også visse navne som 2. element i kombinationen en særlig lydlig form.

Jeg nævner først et par tilfælde af den sidstnævnte art. *Marie* har i dialekten i isoleret stilling med normal akcentuation udtalen [*maˈriˈə*] eller – med klusilspring – [*maˈriḍə*], som 2. element i 2-fornavne-kombinationen mangler i reglen det sidste [-*ə*]: *Gunder Marie* [*guŋə maˈriˈ* (eller *maˈriḍ*)], *Kjesten Marie* [*kjæsdən maˈriˈ* (eller *maˈriḍ*)] osv. *Cathrine* og *Kjestine* (eller *Christine*), der i isoleret forekomst normalt udtales som [*kaˈtriˑnə*] og [*keˈsdiˑnə*], kan som 2. element i 2-fornavne-kombinationer på tilsvarende vis stå uden det udlydende [-*ə*]: til *Anna Cathrine* og *Anna Kjestine* svarer således mundtligt [*an kaˈtriˑn*] og [*an keˈsdiˑn*]. Udeladelsen af [-*ə*] i navne som *Marie*, *Cathrine*, *Kjestine* i stillingen som 2. element i navne-kombinationer – altså en reduktion af stavelsesantallet sammenlignet med navnene i isoleret position – må antagelig betragtes som navne-kombinationens »tendens« til ikke at »fylde« væsentlig mere end det enkelte isolerede navn.

Et navn som 1. element i 2-fornavne-kombinationen opviser – når navnet i isoleret stilling tages som udgangspunkt – en række lydlige ændringer, til dels i overensstemmelse med de regler, der generelt gælder i dialekten ved tryktab: tab af stød, tab af længde samt andre reduktioner af forskellig art. Ved den følgende meddelelse af nogle 2-fornavne-kombinationer, som jeg husker fra dialektens dagligsprog omkring eller før 1920, gøres der udtrykkeligt rede for de forekommende særforhold for 1. element.

Mænds navne: *Anders Michael* [*aŋəs miˈkaˈl*], men *Anders* [*ˈaŋˈəs*]; *Boi Peter* [*bɔj ˈpeˈdə*], men *Boi* [*bɔjˑ*]; *Hans Christian* [*hans ˈkresən*], *Hans Peter* [*hans ˈpeˈdə*], men *Hans* [*hanˑs*]; *Jens Antoni* [*jæns anˈtoˈni*], *Jens Peter* [*jæns ˈpeˈdə*], men *Jens* [*jænˑs*]; *Johann Christian* [*johan ˈkresən*], men *Johann* [*joˈhanˑ*]; *Lorenz Peter* [*loɹns ˈpeˈdə*], men *Lorenz* [*loɹˈɔns*]; *Niels Ejler* [*nils ˈæjˈlə*], men *Niels* [*niəls*]; *Peter Axel* [*pedə ˈagsəl*], *Peter Christian* [*pedə ˈkresən*] eller eventuelt med endnu stærkere reduktion af 1. element [*pe ˈagsəl*] og [*pe ˈkresən*], men isoleret *Peter* [*peˈdə*].

Kvinders navne: *Ane* [*aˑnə*] og *Anna* [*anˈə*] synes som 1. element i 2-fornavne-kombinationer at falde sammen, enten i formen [*an*] – foran tryksvag stavelse i det følgende navn, altså *Ane Cathrine* og *Anna Cathrine* [*an kaˈtriˑn*], *Ane Kjestine* (eller *Christine*) og *Anna Kjestine* (eller *Christine*) [*an keˈsdiˑn*], *Ane Marie* og *Anna Marie*

[*an maˈriˀ* (eller *maˈriɖ*)], eller i formen [*anə*] – foran trykstærk stavelse i 2. element, altså *Ane* eller *Anna Lene* [*anə ˈleˈnə*]. Endvidere husker jeg almindeligt anvendte navne som: *Gunder Marie* [*gunə maˈriˀ* (eller *maˈriɖ*)], *Hanne Lene* [*hanə ˈleˈnə*], *Kjesten Marie* [*kjæsdən maˈriˀ* (eller *maˈriɖ*)].

Dette sparsomme materiale fra dagligsprogets realisation af 2-fornavne-kombinationer er naturligvis ikke tilstrækkeligt som basis for konklusioner vedrørende fornavne-kombinationernes struktur i almindelighed. Det er dog ikke uden interesse at notere to ting: 1° Det 1. element i kombinationen – og for så vidt også det 2. element – kan i den mundtlige anvendelse udsættes for reduktioner, der går ud over, hvad der i sproget normalt finder sted ved led i tilsvarende stillinger. 2° Af de henved 20 anførte eksempler på 2-fornavne-kombinationer i dagligsproget har en 7–8 kombinationer samme stavelsesantal (nemlig 2) i deres 1. som i deres 2. element, medens der for de øvrige tilfælde gælder det forhold, at stavelsesantallet i 1. element er lavere (kun 1) end i 2. element; der findes således ingen kombinationer med et 1. element, som har flere stavelser – altså er »tungere« – end 2. element.

Den sidstnævnte kendsgerning især kan danne et – ganske vist kun spinkelt – grundlag for en formodning om, at der består en vis sammenhæng mellem de 2 elementers stavelsesantal eller »vægt« og deres rækkefølge i kombinationen, således altså, at reglen om »frihed m.h.t. rækkefølge« for kombinationernes elementer skal modificeres ved en tilføjelse gående ud på, at der ved hyppigt forekommende, også i dagligsproget mulige kombinationer hersker en tendens til – når de 2 elementer adskiller sig med hensyn til stavelsesantal eller »vægt« – at lade det letteste element stå først, det tungeste sidst. En sådan tendens kan opfattes som et særtilfælde af det velkendte sproglige fænomen, at to (eller flere) parataktisk forbundne led – i reglen med lige stærkt tryk på de enkelte led – kan vise tilbøjelighed til at lade lettere led gå forud for tungere: *som lyn og torden, i kunst og videnskab, guld og grønne skove, Hans og Grete* osv.; det er Otto Behaghels *Gesetz der wachsenden Glieder*.

Der skal nu af de ovenfor i dobbelt-tabeller opstillede skriftligt overleverede 2-fornavne-kombinationer fremdrages en del materiale, som måtte være egnet til at belyse holdbarheden af hypotesen om, at rækkefølgen af de to elementer i kombinationen i et vist omfang er i overensstemmelse med »reglen om de voksende led«. Det er naturligt først og fremmest at rette blikket mod de kombinationer, i hvilke de hyppigst forekommende fornavne indgår (jf. Fornavne etc. 55 f.), og ved undersøgelsen af disse kombinationers struktur at lade de hyppigst forefundne kombinationer træde klart frem, for derved også – med den ovenfor givne redegørelse for nogle træk af dialektens mundtlige usus som baggrund – at skabe en vis forbindelse med de antagelig i dagligsproget realiserede former.

Af mænds navne behandles *Andreas, Carl, Christian, Hans, Jens, Niels* og *Peter* (jf. Tabel I ovf.):

Andreas (dialektens normale udtale [*anˈdreˈs*], i tryksvag position [*andres*]) findes som 1. element i 10 kombinationer, i alt 30 gange, med *Andreas Christian* 14 og *Andreas Peter* 7 gange; de øvrige kombinationer gennemgående kun 1 gang hver.

Det 2. element i disse kombinationer er, som i de to anførte, et tostavelsesnavn, i et par tilfælde et trestavelsesnavn og i 2 kombinationer (hver kun én gang) et énstavelsesnavn (*Carl* og *Hans*). – Som 2. element foreligger *Andreas* i 17 kombinationer, i alt 21 gange; ingen af disse kombinationer optræder mere end to gange. Det 1. element i kombinationerne er mest et én- eller tostavelsesnavn, kun i 2 tilfælde, hvert med éngangsforekomst, et trestavelsesnavn (*Eberhardt*, *Johannes*). – Det ses således, at 2-fornavne-kombinationer med *Andreas* som 1. eller 2. element i det store hele følger reglen om, at et lettere led ikke står efter et tungere. De afvigende, sjældne kombinationer *Eberhardt Andreas* og *Johannes Andreas* kommer sikkert ikke i betragtning for dagligsprogets usus; og *Andreas Carl* og *Andreas Hans* kunde, ved eventuel, men ret usandsynlig mundtlig anvendelse, i stedet for *Andreas* have kortformen *Dres* (normal udtale [*dreˈs*], i tryksvag stilling [*dres*]).

Carl (dialektens normale udtale [*kaɹˈl*], i tryksvag stilling [*kaɹl*]) forekommer som 1. element i 12 kombinationer, i alt 20 gange, med *Carl Christian* 8 gange; de andre kombinationer, med en enkelt undtagelse, hver kun én gang. Det 2. element er i alle de pågældende kombinationer et to- eller trestavelsesnavn. – Som 2. element står *Carl* i 6 kombinationer, alle med éngangsforekomst, i 2 tilfælde efter et énstavelsesnavn, i 4 tilfælde efter et tostavelsesnavn; inden for den sidste gruppe er der imidlertid, ved eventuel mundtlig anvendelse, mulighed for i et par tilfælde at lade en kortform træde i stedet for tostavelsesnavnet, således at *Andreas Carl* bliver til [*dres* ˈ*kaɹˈl*], og *Peter Carl* til [*pe* ˈ*kaɹˈl*]. – Det hyppige *Carl Christian*, sammen med de øvrige kombinationer med *Carl* som 1. element og et tungere 2. element, illustrerer tendensen til rækkefølgen: først let led, så tungere led. De få eksempler med *Carl* som 2. element efter et tungere led forstyrrer ikke billedet; den sjældne forekomst tyder på manglende basis i dagligsproget.

Christian (om dialektens udtale se ovf. s. 23) er 1. element i 7 kombinationer, i alt 13 gange, med *Christian Peter* 5 gange, de øvrige kombinationer hver 1 eller 2 gange. Det 2. element er overalt et to- eller trestavelsesnavn. – Som 2. element optræder *Christian* i 28 kombinationer, i alt 121 gange, med *Carl Christian* 8, *Hans Christian* 21, *Jens Christian* 9, *Niels Christian* 6, *Andreas Christian* (ved eventuel mundtlig anvendelse [*andres* (eller *dres* ˈ*kresən*]) 14, *Mathias Christian* (ved mundtlig brug måtte der ventes [*matis* ˈ*kresən*]) 6, *Peter Christian* 18 gange. Det 1. element er, som i de nævnte hyppigste tilfælde, et én- eller tostavelsesnavn; dog findes *Johannes* 1 gang, *Nicolai* 2 gange som 1. element. – Af det meddelte fremgår klart, at tostavelsesnavnet *Christian* har en dominerende funktion som 2. element i 2-fornavne-kombinationen, næsten uden undtagelse med et lettere eller ikke-tungere navn som 1. element; det vil sige, at reglen om de voksende led ikke brydes. Og de få kombinationer med *Christian* som 1. element, efterfulgt af et ligeså tungt eller tungere 2. element, bekræfter yderligere reglens gyldighed.

Hans (om udtalen se ovf. s. 23) optræder som 1. element i 20 kombinationer, i alt 54 gange, med *Hans Christian* 21 og *Hans Peter* 11 gange, de øvrige kombinationer 1 eller 2 gange hver. Det 2. element er, som i de anførte hyppige kombi-

nationer, med undtagelse af *Hans Carl* (1 gang), et flerstavelsesnavn. – Som 2. element er forekomsten af *Hans* begrænset til 2 kombinationer, nemlig *Andreas Hans* og *Thorvald Hans* (hver 1 gang); for begge gælder, at de næppe har hørt hjemme i dagligsproget (jf. ovf. under *Andreas*). – *Hans* er således næsten undtagelsesløst, især i et par fra den mundtlige brug velkendte kombinationer, et 1. elements navn med efterfølgende tungere 2. element.

Jens (om udtalen se ovf. s. 23) foreligger som 1. element i 11 kombinationer, i alt 35 gange, med *Jens Christian* 9 og *Jens Peter* 16 gange; de øvrige kombinationer, på én nær, kun 1 gang hver. Det 2. element er et to- eller trestavelsesnavn. – Som 2. element findes *Jens* overhovedet ikke i materialet. – 2-fornavne-kombinationerne med *Jens*, blandt hvilke også i dagligsproget gængse tilfælde, giver altså – i endnu højere grad end kombinationerne med *Hans* – et klart indtryk af sprogets tilbøjelighed til at ordne de to navne efter deres relative vægt, med det letteste led først, det tungeste sidst.

Niels (om udtalen se ovf. s. 23) findes som 1. element i 9 kombinationer, i alt 25 gange, med *Niels Christian* 6 og *Niels Peter* 11 gange; de andre kombinationer, med en enkelt undtagelse, kun 1 gang hver. Som i de to nævnte eksempler er 2. element i kombinationerne altid et flerstavelsesnavn. – Som 2. element står *Niels* kun 1 gang, nemlig i kombinationen *Walter Niels*, uden tvivl med ringe chance for at bruges i dagligsproget. – *Niels* slutter sig dermed smukt til *Hans* og *Jens* i henseende til at demonstrere den i navne-kombinationen herskende tendens til at foretrække rækkefølgen: let 1. element + tungere 2. element.

Peter (om udtalen se ovf. s. 23) forekommer som 1. element i 14 kombinationer, i alt 37 gange, med *Peter Christian* 18 og *Peter Nicolai* 5 gange; de øvrige kombinationer gennemgående kun 1 gang hver. Det 2. element er, som i de anførte kombinationer, et flerstavelsesnavn, med kun én undtagelse: *Peter Carl* (jf. ovf. under *Carl*). – Som 2. element optræder *Peter* i 31 kombinationer, i alt 98 gange, med *Andreas Peter* 7, *Christian Peter* 5, *Hans Peter* 11, *Jens Peter* 16, *Niels Peter* 11 og *Thomas Peter* 8 gange; de øvrige kombinationer 1, 2 eller 3 gange hver. Det 1. element i disse kombinationer er, som i de fremhævede eksempler, et én- eller tostavelsesnavn. – *Peter* [*pe'də*] er, på lignende måde som det ovenfor behandlede andet tostavelsesnavn *Christian*, men ganske vist ikke så tydeligt fremtrædende, et decideret 2. elements-navn. *Peter* kan også i nogen udstrækning stå som 1. element, måske tildels i kraft af den mulige forkortelse til [*pe*], med et to- eller trestavelsesnavn som 2. element. Helt igennem følger således aldrig et lettere 2. element efter et tungere 1. element.

Af kvinders navne behandles *Ane*, *Anna*, *Cathrine*, *Christine*, *Johanne*, *Kjestine*, *Margrethe* og *Marie* (jf. Tabel II ovf.):

Ane (om udtalen se ovf. s. 23f.) optræder som 1. element i 12 kombinationer, i alt 56 gange, med *Ane Cathrine* 8, *Ane Christine* 7, *Ane Kjestine* 11, *Ane Margrethe* 6 og *Ane Marie* 15 gange; de øvrige kombinationer for det meste kun 1 gang hver. Det 2. element i kombinationerne er, som i de nævnte eksempler, altid et flerstavelses-

navn. – Kombinationer med *Ane* som 2. element mangler helt. – Det vil altså sige, at 2-fornavne-kombinationerne med *Ane*, hvad enten dette som 1. element udtales [*anə*] eller [*an*], ikke opviser noget tilfælde, hvor et lettere led følger efter et tungere. Om nogle gængse kombinationers forbindelse med den mundtlige usus kan der ikke være tvivl (se ovf. s. 23f.).

Anna (om udtalen se ovf. s. 23f.) findes som 1. element i 33 kombinationer, i alt 183 gange, med *Anna Botilde* 7, *Anna Cathrine* 27, *Anna Christine* 12, *Anna Kjestine* 21, *Anna Margrethe* 22 og *Anna Marie* 49 gange; de andre kombinationer i reglen kun en enkelt gang eller et par gange. Det 2. element i disse kombinationer har, ligesom i de anførte hyppige kombinationer, altid to eller flere stavelser. – Kombinationer med *Anna* som 2. element foreligger ikke. – *Anna* og *Ane* opfører sig således ganske på samme måde i 2-fornavne-kombinationer; de to navne falder jo i tryksvag stilling også sammen i den mundtlige realisation, som det er påpeget ovenfor (s. 23f.). Og den store mængde af hyppigt forekommende kombinationer illustrerer tydeligt den herskende tilbøjelighed til at lade de to elementers anordning være bestemt af »reglen om de voksende led«.

Cathrine (om udtalen se ovf. s. 23) står som 1. element i 7 kombinationer, i alt 25 gange, med *Cathrine Marie* 17 gange; de andre kombinationer 1 eller 2 gange. Det 2. element er som *Marie*, hvis dette har den normale udtale [*maˈri'ə* (eller *maˈriʤə*)] – hvilket dog næppe er tilfældet (jf. ovf. s. 23f.) –, overalt et trestavelsesnavn. – Som 2. element optræder *Cathrine* i 27 kombinationer, i alt 102 gange, med *Ane Cathrine* 8, *Anna Cathrine* 27, *Marie Cathrine* 17, *Meta Cathrine* 6 og *Mette Cathrine* 8 gange. Det 1. element i disse kombinationer er et énstavelsesnavn – som når *Ane* og *Anna* har udtalen [*an*] – eller et navn på to, tre eller evt. fire stavelser. – Da *Cathrine* i 2-fornavne-kombinationer kan have både to- og trestavelses-udtale (jf. ovf. s. 23), bliver det vanskeligt at få et klart billede frem af disse kombinationers eventuelle mundtlige realisation. En sådan vil vel næppe have eksisteret, bortset fra de hyppigt noterede *Ane/Anne Cathrine* (se ovf.), *Marie Cathrine* (i evt. udtale *Marie* sikkert som [*mari*]), *Meta Cathrine* og *Mette Cathrine*; de to sidste ved mundtlig anvendelse i ældre tid sikkert ens: [*mæd kaˈtri'n*]. I ingen af disse tilfælde er det 1. element i kombinationen tungere end det sidste.

Christine (om udtalen se ovf. s. 23 og Fornavne etc. 41) forekommer som 1. element i 22 kombinationer, i alt 42 gange, med *Christine Marie* 15 gange; de øvrige kombinationer gennemgående kun 1 gang hver. Det 2. element i disse kombinationer er, med normal udtale, et tre- eller firestavelsesnavn. – Som 2. element findes *Christine* i 33 kombinationer, i alt 92 gange, med *Ane Christine* 7, *Anna Christine* 12, *Margrethe Christine* 6, *Marie Christine* 14 og *Meta Christine* 8 gange; de fleste af de andre kombinationer kun 1 gang hver. Det 1. element i disse kombinationer er altid et flerstavelsesnavn, bortset fra tilfælde som *Ane* og *Anna*, der som 1. element kan fremtræde som [*an*] (jf. ovf.). – At *Christine*, hvad enten dagligsprogets form har tre stavelser, altså [*kreˈsdin'ə*] eller (med sammenfald med *Kjestine*) [*keˈsdi'nə*], eller to stavelser (med sammenfald med *Kjestine*) [*keˈsdi'n*], fortrinsvis er at finde som

2. element i 2-fornavne-kombinationer, stemmer med reglen om, helst ikke at have det letteste af de to led efter det tungeste. En forbindelse af et flerstavelsesnavn + *Christine* har næppe haft anvendelse i det mundtlige sprog. Hvordan det hyppigt noterede *Christine Marie*, der sikkert har haft en mulighed for at eksistere i dagligsproget, skal tænkes udtalt, véd jeg ikke; men *Christine* kan have været erstattet af kortformen *Stine*, og [*sdinə maˈriˀ* (eller *maˈriɖ*)] synes at være en ganske mundret dialektal form; – altså en kombination af to tostavelsesnavne.

Johanne (normal udtale [*joˈhanˀə*]) findes som 1. element i 14 kombinationer, i alt 38 gange, med *Johanne Christine* 5 og *Johanne Marie* 16 gange; de resterende kombinationer for det meste kun 1 gang hver. Det 2. element i disse kombinationer er altid et flerstavelsesnavn. – Som 2. element står *Johanne* i 6 kombinationer, i alt 8 gange, med hver kombination gennemgående kun 1 gang. – *Johanne* har således ikke, som det på baggrund af det hidtil påviste snarest var at vente, i sin egenskab af trestavelsesnavn fortrinsvis funktion som kombinationens 2. element. Kombinationerne med *Johanne* som 1. element dominerer afgjort. Men der må sikkert her, hvis der har været tale om en anvendelse i dialektens dagligsprog, regnes med en kortform *Hanne* i stedet for *Johanne*; og til det skriftlige *Johanne Marie* kan der eventuelt have svaret et mundtligt [*hanə maˈriˀ* (eller *maˈriɖ*)]. På den måde vilde de to elementer få to stavelser hver.

Kjestine (om udtalen se ovf. s. 23) forekommer som 1. element i 8 kombinationer, i alt 22 gange, med *Kjestine Marie* 15 gange; alle andre kombinationer kun 1 gang hver. Det 2. element i kombinationen er altid et flerstavelsesnavn. – Som 2. element foreligger *Kjestine* i 28 kombinationer, i alt 110 gange, med *Ane Kjestine* 11, *Anna Kjestine* 21, *Herle Kjestine* 6, *Marie Kjestine* 22, *Mette Kjestine* 6 gange, og de øvrige kombinationer fra 1 til 5 gange hver. De 1. elementer i disse kombinationer er navne på mindst 2 stavelser. – At *Kjestine* i overvejende grad er 2. element i 2-fornavne-kombinationerne, er i god overensstemmelse med navnets relative vægt, hvad enten det har en mundtlig form med tre [*keˈsdiˑnə*] eller med to stavelser [*keˈsdiˑn*] (jf. ovf. s. 23f.). Den meget hyppigt optrædende kombination med *Kjestine* som 1. element: *Kjestine Marie* har antagelig ikke været uden forbindelse med dialektens mundtlige usus, og formen har da, i hvert fald i ældre tid, uden tvivl været [*kjæsdən maˈriˀ* (eller *maˈriɖ*)], altså begge elementer med tostavelses-udtale.

Margrethe (normal udtale [*maˈgreˑdə*]) står som 1. element i 10 kombinationer, i alt 19 gange, med *Margrethe Christine* 6 gange; de andre kombinationer gennemgående kun 1 gang hver. Det 2. element i kombinationerne har, hvis der regnes med den normale udtale i dagligsproget, tre og i et par tilfælde fire stavelser. – Som 2. element ses *Margrethe* i 22 kombinationer, i alt 57 gange, med *Ane Margrethe* 6, *Anna Margrethe* 22 og *Marie Margrethe* 5 gange; de øvrige kombinationer 1 eller 2 gange hver. Det 1. element er, med normal udtale, et to-, tre- eller firestavelsesnavn. – At flerstavelsesnavnet *Margrethe* forekommer tre gange så hyppigt som 2. element end som 1. element i 2-fornavne-kombinationer stemmer godt overens med sprogets uvilje imod at placere et let led efter et tungere. Af de anførte kombinationer synes

Marie Margrethe – efter forekomsten af kombinationen at dømme – ikke at have haft nogen væsentlig støtte i det talte sprog, i modsætning til *Ane* og *Anna Margrethe*, hvor det 1. element kunde få enstavelsesformen [*an*], og det 2. element kunde forkortes til [*ma'gre'd*]. Resultatet: [*an ma'gre'd*] må anerkendes som en absolut mulig form i dialektens dagligsprog. Hvor *Margrethe* er 1. element, altså tryksvagt, må der ligeledes regnes med kortformer af navnet, både [*magred*] og måske navnlig [*gred*].

Marie (om udtalen se ovf. s. 23) findes som 1. element i 24 kombinationer, i alt 98 gange, med *Marie Cathrine* 17, *Marie Christine* 14, *Marie Kjestine* 22, *Marie Magdalene* 6 gange og de andre kombinationer fra 1 gang til 5 gange. Det 2. element i kombinationen er et to-, tre- eller firestavelsesnavn. – Som 2. element optræder *Marie* i 63 kombinationer, i alt 314 gange, med *Ane Marie* 15, *Anna Marie* 49, *Cathrine Marie* 17, *Christine Marie* 15, *Hanne Marie* 11, *Ingeborg Marie* 17, *Johanne Marie* 16, *Karen Marie* 11 og *Kjestine Marie* 15; de andre kombinationer fra 1 gang til 10 gange hver. Det 1. element i kombinationerne er, også når der regnes med forkortede udtaleformer, et én-, to-, tre- eller firestavelsesnavn. – Når *Marie* således forekommer, sammenlagt, i 87 af de 459 2-fornavne-kombinationer i kvinders navne, det vil sige i henved en femtedel af alle kombinationer – med højere tal for de enkelte kombinationers forekomst end ved noget andet navn –, da synes det ret ørkesløst at søge efter regler for navnets anvendelse, og man fristes til at betragte *Marie* som et navn, man altid havde ved hånden til kombination med et andet fornavn, som 1. eller 2. element, for at opnå det i kvinders navne yndede antal af to fornavne. At *Marie* hyppigt er 2. element, stemmer overens med navnets relative vægt som tre- eller tostavelsesform. Og de tre- eller firestavelsesnavne som 1. element i almindelige kombinationer har sikkert, hvis der har eksisteret tilsvarende former i mundtlig brug, været afløst af kortformer, altså *Stine Marie* for *Christine Marie*, *Hanne Marie* for *Johanne Marie* osv.

Efter denne enkeltpunktsgennemgang af væsentlige forhold ved en række navne, som findes særlig hyppigt i det fremlagte materiale af 2-fornavne-kombinationer, forekommer det mig muligt at slutte min fremstilling med en konstatering af, at der – selv om de (s. 22) opstillede sætninger om: »1° frihed m.h.t. valg af elementer, 2° frihed m.h.t. elementernes rækkefølge og 3° ingen fast forbindelse mellem den overleverede skriftligt fastlagte navne-kombination og den mundtlige usus« bevarer deres principielle gyldighed – i et vist omfang, hvad de hyppigst i den skriftlige overlevering foreliggende navnekombinationer angår, må regnes med en tilsvarende anvendelse i dagligsproget, og at der, i hvert fald når en sådan forbindelse mellem den skriftlige og den mundtlige form kan antages, med hensyn til de to elementers rækkefølge består en tendens til – hvis de to elementer har forskellig vægt – at placere det letteste led først, det tungeste sidst.

KONJUNKTIONERNE at, te, det OG DERES SAMMENSÆTNINGER. I.[1])

Af *Hans Veirup.*

1. te.

Medens der stort set er enighed om etymologien til konjunktionerne *at* og *te*: begge må være opstået af pronominet *þat/þæt*, er det forbundet med store vanskeligheder at give en rimelig forklaring på det lydlige forløb som har ført til de forskellige former af pronominet. De udviklingsmæssige forløb synes i virkeligheden at være selvmodsigende i en sådan grad at man er tvunget til at søge en forklaring på *te*'s genetiske forhold der går uden om den historiske lydlære.

Som bekendt beror den lydlige modsætning mellem forlydende *t-* og *d-* (opstået af et opr. *þ-*) dels på modsætningen mellem trykstærk og tryksvag stilling, dels på modsætningen mellem stemte og ustemte omgivelser. Heraf følger at *te* skulle være opstået i fortisstilling og/eller i infortis efter ustemte lyd. Således Brøndum-Nielsen i GG I. § 287, Anm. 3: »Nuværende jysk *te* brugt som Konjunktion (»at«) har t fra Stillingen, hvor det ikke sluttede sig enklitisk til et foregaaende Ord (med stemt Konsonant i Udlyd)«, jf. APhS XVI. 346: »Formen *te* peger snarest paa Stilling i Periodens Begyndelse, efter Pause, muligen ogsaa paa Stilling efter ustemt Konsonant«. Disse forklaringer synes ikke tilfredsstillende da de involverer en række lydlige og syntaktiske postulater som det overleverede tekstmateriale og nuværende dialektale forhold ikke kan give nogen bekræftelse på: dels postulatet om stillingen i periodens begyndelse og efter pause, der samtidig forudsætter trykstærk anvendelse da vi jo ellers skulle vente former med *d-* (se ndf.), dels postulatet om stillingen efter ustemt konsonant, der forekommer at være et spinkelt udgangspunkt for en så omfattende analog overførsel.

Man har i diskussionen vedrørende *te* (fx. Kort. s. 96, GG. l.c.) fremdraget tilsyneladende analoge eksempler på *t-* for ventet *d-*. Fra det jyske område partikelen *to* (der givetvis går tilbage på *þo*), fra østdansk fx. *tesforuden*, *tesværre*, *telig* ofl. Men fælles for alle disse ord (samt hertil *thi*) er disses uomtvistelige historiske anvendelse i trykstærk stilling.

Som den bedste forklaring på konjunktionen *te* må vi derfor betragte den som i overensstemmelse med kilderne bygger på samme syntaktiske og trykmæssige forudsætninger som må anses for at være gældende for *at* (og *det*), jf. Diderichsen: Sætningsbygn. § 172.

Jeg tænker mig et udviklingsforløb hvor det fællesnordiske *at* er blevet udvidet med det konkurrerende *thæt* i en pleonastisk forbindelse, og dermed har givet en

kombination (iøvrigt velkendt fra hele det nordiske sprogområde, se ndf.) der med assimilation (GG § 259) resulterer i *atte*, *ate* (således endnu i jysk, se ndf.), og med afæresis *te/tə*.[2]). Udviklingen skulle herefter være parallel med *oppå>på*, *ikkun>kun* og den af Skautrup (FestskriftGandrup. 145 ff) fremsatte forklaring af konjunktionalet *mæn* (fra Hanherred) opstået af *om+æn*. Her kan også henvises til de mange dialektale eksempler fra norsk, af typen *ut or>tor*, *ut av>ta*, *ut i>ti* osv. Se fx. Aasen: Norsk Ordbog under de enkelte forb., jf. Arne Næs: Norsk grammatikk I. 266. De trykmæssige forudsætninger er to svagtryksstavelser, evt. – men ikke nødvendigvis – med lidt stærkere tryk på anden stavelse. De lydlige forudsætninger er et trin hvor førsteleddet at har bevaret *-t* og hvor forlyden i *thæt* manifesteres som *þ* eller *ð* (ikke *d*).

Former med assimilation af konjunktion og et følgende pronomen er bevaret i skrift til omkring 1600. Her kan blot henvises til fx. DaViser, ordbogen u. *at* med eksempler af typen *atte* og *atti<at+de*, *attu<at+du* osv. (jf. også verbalforbindelser som *skaltu*, *viltu* olgn.).

At forklare *t* i *at* – der jo er den lydlige forudsætning for afæresisteorien – har tilsyneladende voldt vanskeligheder. Aage Hansen har i APhS XII.57 fremsat den formodning at *t* skulle være blevet forlænget for klusilsvækkelsen p.gr.af dvælende udtale før »tænkepause«, og fremdrager paralleller med eksempler som *og>oge*, *men>mene*. Forklaringen lyder lidet sandsynligt, først og fremmest fordi et »ikkesprogligt« fænomen (»dvælende«, »overtrækkende« *ə*) vel altid klart kan holdes ude fra sprogsystemet og følgelig næppe deltager i en lydlig udvikling, men også – som Brøndum-Nielsen har påpeget i APhS XV. 348 – fordi *oge* ikke kan være en parallel til *atte* da ordet jo tværtimod skulle have fået formen *okke* og altså snarere tjener til at modbevise Aage Hansens teori. På den anden side er der næppe heller grund til at afvise *t*-udtalen under henvisning til at den er »litterær, en Oplæsningsudtale o.l.« (Brøndum-Nielsen. l.c.). Udtalen med *t* kan meget vel have overlevet klusilsvækkelsen når man tænker på denne konjunktions oprindelse som enklitisk pronomen. Lydhistorien lærer os at man må skelne mellem svagtryksudviklinger af stavelser knyttet til ord (fx. endelserne *-æth*, *-æt*) og ord der på grund af syntaktisk stilling kommer i svagtryk (jf. Aage Hansen: Den lydlige udvikling. I. 231 ff.). I førstnævnte tilfælde har tendensen til lydlukning *-ð>-t* delvis modarbejdet klusilsvækkelsens udvikling *-t>-ð*, således at vi overalt har haft en række dobbeltformer, hvoraf den ene dog som regel har sejret over den anden (se GG, § 289, Anm. 2, 286, Anm. 3, jf. § 294,6). Kort nr. 68 (jf. s. 129) er i så henseende oplysende. I en meget betydelig del af det jyske område har lydlukningstendensen sejret og vi har overalt her *-ət*. Det forekommer derfor ikke urimeligt at antage at konjunktionens oprindelse som enklitisk pronomen kan have medvirket til at redde *t*-formen igennem klusilsvækkelsen som en struktur ligestillet med *hat*, *kat* olgn. I virkeligheden skulle udtaleformerne *at* og *a* herefter være udviklingsmæssige varianter. Under alle omstændigheder viser de sammentrukne former *atti*, *atte*, *attu* osv. at på det tidspunkt assimilationen er indtruffet må *t*-formerne have eksisteret, og det er (bl.a. på grundlag af

kilderne) næppe rimeligt eller muligt alene at henskyde dem til tiden før svækkelsen. Sammenskrevne former forekommer nemlig først efter klusilsvækkelsen.

2. at.

Det vil være en støtte for den her fremsatte teori vedr. *te*'s genesis om det kan påvises at konjunktionen *at* har eksisteret i jysk. Det har tidligere været den almindeligste opfattelse at jysk kun skulle have kendt *te*, således Brøndum-Nielsen i GG § 5,II: »Nuværende jysk *te* synes at vise, at jyske Dialekter paa Nedskrivningstiden ikke har haft *at*. Denne opfattelse er dog senere ændret (APhS XV. 347) med henvisning til de mange vidnesbyrd om *at* i ældre jyske kilder. Disse vidnesbyrd lader sig kun nødtvungent opfatte som lån fra østdansk. Jf. også Diderichsen: Sætningsbygningen. 223.

Derimod er der blandt forskere enighed om at *te* (og *det*) er enerådende i nuværende jysk: Feilberg har ikke *at* i sin ordbog som selvstændig artikel, jf. også Kort. s. 164: »Det sætningsindledende *at* afløses i jysk af *te* (Vens. *de* og *deðə*)«.

Denne dogmatiske opfattelse af konjunktionens geografiske fordeling i de danske dialekter forekommer dog at være alt for unuanceret, og skyldes det videnskabeligt set højst kritisable aksiom, at den form der afviger mest fra rigsmålets er den »ægte« eller »mest ægte«, medens rigsmålsformen er indlånt hvor den forekommer. Et sådant aksiom kan vanskeligt betragtes som andet end en uheldig udløber af forrige århundredes forskning i idiotismer. Den næsten systematiske udryddelseskampagne der med en enkelt undtagelse blandt filologer er blevet ført mod *at* i jysk har på det nærmeste umuliggjort en objektiv vurdering af de faktiske forhold. Alligevel skal her fremføres en række indicier som måske tilsammen kan virke overbevisende.

De ældste eksempler meddeler J. Victor Bloch: Nogle grammatikalske Bemærkninger om den vesterjydske Dialect. 1837 (Lønborg ved Skern) s. 42: »Som Conjunction bruges *at*, men rigtignok hyppigere *te* (ogsaa = til) i Stedet for samme.« Hagerup: Det danske Sprog i Angel anfører kun *te* i glossaret, men har to ekss. på *at* (henholdsvis *at* og *a*) i prøverne (trykt 1856), jf. 2. udgave s. 166 fodnote: »Derimod frygte vi, at Ordet at som Sætningsord . . . ikke er angelsk«. Hagerup tør altså ikke fuldstændig forkaste dem. Om de hos Allen forekommende eksempler på at (i tekster med flere rm's-former) se Bjerrum i FestskriftSkautrup. 307, 308. Hos M. Mørk Hansen: Oplysninger og Bemærkninger om det da. Folkesprog i Sønderjylland. 1854 findes s. 21 et eksempel på *at* (i den ndf. omtalte kombination med *te*): *De kund jo int fejel, at te der vaar baade Jen aa Ahn, der fried te hin.* Eksemplet er fra Ensted s. i Sundeved. Varming: Det jydske Folkesprog. 1862. 175: »I afhængige Sætninger bruges undertiden a (at) i Rngkb. Lnb. *Hans Mûer saa tĭ ham, at han sku sett sĕ; de wat itt nŭ wŏ Ville, a han kam* (Lnb); men sædvanlig *te* . . . eller *atte, atte de.*«

Disse gamle kilder er måske ikke velegnede til et defensorat for *at*-formen. Allen og Varming har jo ikke det bedste ry på sig. Den første forfatter forfalsker

sine kilder (jf. Bjerrum l.c.) og den anden er ikke særlig pålidelig med sine hjemmelangivelser. Derimod betragtes Bloch af alle som en fin og skarpsindig iagttager (se fx. Poul Andersen: Orientering. 73), men skulle han have svigtet på dette punkt?

Mere overbevisende forekommer mig imidlertid følgende ræsonnementer at være.

Vor fornemste kender af Molbodialekten, Niels Åge Nielsen, hvis undersøgelse vel er den hidtil mest omfattende af en enkelt dialekt, har klart tilkendegivet sit synspunkt vedr. *at* i en artikel i Østjydsk Hjemstavn. 1956. 132: »Jydsk har jo i Almindelighed *te*, *de* (se Feilberg), men Tved Sogn paa Mols bruger *a* eller *at*« [3]). En gennemgang af Tved-samlingen viser da også at nok findes *te* jævnligt, men i langt større tal forekommer *a* eller *at*. Det ville være helt urimeligt at frakende disse former ægthed i samme åndedrag som man er enig om at betegne Molsdialekten som en af de mest genuine og særprægede inden for det jyske sprogområde. Men hertil kommer at hovedmeddeleren fra Tved s. hører til Jysk Ordbogs bedste og ældste, og denne hævder med bestemthed at begge former brugtes.

Det må derfor være rimeligt at undersøge om *at* ikke tillige skulle være ægte i andre egne, og i det hele underkaste såvel gammelt som nyt materiale fornyet vurdering. I den forbindelse medtages materiale som er tilvejebragt ved en af JO udsendt spørgeliste vedrørende forholdet *at/te*. Som man skal vente er de indkomne besvarelser vanskelige at tolke. Det ses jo ikke umiddelbart om *at*-formerne skyldes rigsmålspåvirkning. Det vil derfor ikke tjene noget formål i detaljer at redegøre for besvarelserne. Generelt kan det dog siges at former med *te* er så godt som enerådende i vest- og sønderjysk, medens *at*-formerne forekommer i meget stort tal fra Østjylland med en stærk koncentration på Djursland. Formerne *te* og *at* må her anses for at være sideformer; i langt de fleste tilfælde opgives begge. Nu kan alle disse *at*-forekomster som nævnt tolkes som rigsmålspåvirkninger. Imidlertid suppleres det østjyske områdes hjemmelangivelser med en række ældre og ikke umiddelbart afviselige *at*-forekomster. Her skal blot nævnes nogle. I JO's seddelsamlinger findes fra Djursland eksempler på *a(t)* hos Limenchar (pseud. for J. C. Lehrmann), f. 1807, og hos Joachim Kattrup, f. 1874. Disse oplysninger sammenholdt med spørgelistebesvarelserne fra Djursland, Niels Åge Nielsens optegnelser og en række primæroptegnelser fra 1954 kan måske samtidig tjene som forsvar for nogle former optegnet af Tang Kristensen i sprogprøverne i JyFolkem. IX. fra 1888. Denne af dialektologer for sine sproglige oplysninger ikke synderligt estimerede folkemindeoptegner anfører *a(t)* fra Øster Alling (s. 241), Hoed (s. 243) og fra Lyngby (s. 242). Fra et østjysk område angives endvidere *a(t)* af R. P. Randløv (f. 1859) fra Tåning, H. Brøchner (f. 1776) fra Søvind. Det må da også noteres at P. Andersen i sine til IDD indsendte samlinger fra Gosmer s. har noteret at ved siden af *te*, men i sin trykte 'Et Hadsherredsmål' anfører han kun *te*. (Har en filolog overtalt forf. til denne rettelse/fortielse?) På Læsø er af Arne Espegård i 1956 optegnet *a* (v.s. af *de*) svarende til *a(t)* i nogle dialektprøver i Læsøbladet for juni 1922 og maj, juni, juli 1924. Også disse oplysninger vil jeg vurdere som pålidelige. Hvorfor skulle forfatteren til disse prøver, der kun er beregnet for landsmænd, ty til at bruge rigsmålsformer? Iøvrigt

opgives på spørgelisterne *a* og *at* fra (hovedsagelig) det nordligste Vendsyssel. Der kunne nævnes endnu mange indicier, men det må være nok her til sidst at anføre at også de ndf. nævnte sammensatte forekomster *ate* olgn. peger i samme retning.

Som ventet findes *at* ikke i de østjyske monografier fra Houlbjerg, Samsø og Hadsherred (jf. ovf.), og som nævnt heller ikke hos Feilberg. Det skal dog noteres at der i sidstnævnte kilde forekommer citater med *a(t)* (alle fra Østjylland) der synes at have undgået Feilbergs opmærksomhed. Feilberg var i alm. ikke bange for at »rette« småting. Ekss.: *han west, a liqlåmət sku go ôær*, I. 183.b.16, – *dier wa så manne lus, at di sad o dje bagge bien i e sengehalm* . . . II. 465.b.53, – *di* [*skægget*] *war* . . . *så lâŋ', at di nor' lâŋt hæn' o æ væj*, III. 270.b.53, o.m.fl.

3. det.

Som konjunktion optræder *det* mere eller mindre levedygtigt i hele det nordiske sprogområde, se fx. ODS u. det.E, SAOB. Det var endnu mere almindeligt i ældre nordisk hvor det fandtes side om side med det konkurrerende *at*.

I moderne dialekter forekommer *det* kun i levende brug i jysk med sit specielle område i Vendsyssel [4]) (med Læsø). Det kan imidlertid godtgøres at dette område også i nyeste tid har været betydeligt større. [5]) Det må have strakt sig ind i Himmerland, således som det godtgøres af nogle (som det skal vises) uretmæssigt afviste eksempler hos Tang Kristensen, fx. *deðə* fra Vokslev, Hornum h. (JyFolkem. IX. 228), *de* og *deðə* fra Årestrup, Hornum h. (ib. 225, jf. *dede* i DaSagn VI, 1 s. 43), *de* fra Ersted, Hornum h. (JyFolkem. IX. 226) og Øster Hurup, Hellum h. (ib. 232). Herimod Marius Kristensen i Kort. 93: »E.T.Kristensen . . . har *deðə* i to sprogprøver fra Årestrup s., men opgivelsen ser tvivlsom ud«. Vi kan imidlertid også her rykke Tang Kristensen til undsætning, i dette tilfælde måske mere overbevisende, idet formerne gennem spørgelisterne er blevet bekræftet fra to himmerlandske sogne: fra Årestrup opgives *de* og fra Sejlflod skriver meddeleren: »ældre mennesker kan sige tede«, hvilket naturligvis også her implicerer *det* som simplekskonjunktion. Men kan vi give Tang Kristensen ret i disse oplysninger, hvorfor så ikke også tro hans oplysninger fra sogne længere sydpå. Fra Dalbyneder, Gerlev h. *deðə* (ib. 234), og fra samme dialektområde, i Linde, Nørhald h. ligeledes *deðə* (Efterslæt. 244, jf. formen *dedde* i DaSagn. I. 86).

Helt ned i Djursland må området med *det* have strakt sig. I J. P. Christensen: Grisin (1892). 8 står: De best mâ lig for, da han tu ham paa hans Skaaller,/*de* Net (dvs. nytte) heller Gläj aa ham fâk wi no aaller. Også i dette område har Tang Kristensen en parallelform (DaSagn. I. 402) *dede* med Mols som hjemmel; i dette tilfælde er Limenchar vist den opr. kilde. Medtager man i bevisførelsen *det* som komponent i kompleks konjunktion kan vi fra nutiden hente yderligere bekræftelse i den ndf. u. 4. nævnte form fra Tved s. på Mols. Ja helt ned til Gylling i Hads h. er truffet *de* som del af sammensat konjunktion i formen *te de*.

For fuldstændighedens skyld skal nævnes de gamle eksempler fra GldsSkæmt

(En gammeldags Munkeprædiken): O gid a var saa løckelig aa mi Reinskabs Dau, *dæ* a kund kryb i jen lille bitte Muusfæld (s. 3); mi eyn Reinskab skal nock fly mæ saa møy ad bestill, *dæ* a skal la ainners fald (s. 3).

4. Sammensat konjunktion.

Vi vil nu knytte forbindelsen til vort udgangspunkt, konjunktionen *te*. Der er i det foregående fremsat den hypotese at *te* kunne være opstået af *ate* (dvs. *at*+*thæt*), og vi har forsøgt at udrede de lydlige forudsætninger. Endelig er det blevet sandsynliggjort at konjunktionen *at* har haft en ubrudt tradition indenfor det jyske sprogområde. Som et yderligere argument for afæresis-teorien kan man pege på den i jysk overordentlig karakteristiske tendens til at danne komplekse (sammensatte og afledede) konjunktionaler, jf. i denne sammenhæng Kristen Møllers artikel i FestskriftSkautrup. 339: Nogle jyske udvidede Former af Konjunktioner.

Ved sammensat konjunktion foreligger i jysk følgende hovedtyper:

a). *ate*. Sammensat konjunktion findes i dansk overhovedet kun i forholdsvis unge kilder. [6]) Falk og Torp meddeler et enkelt eksempel på kombinationen *at* og *det* (Dansk-norskens syntaks § 142,3 anm.): *inden ath det sol biergis* (Chr. Pedersen). [7]) Kombinationen *at det*>*ate* er dog velkendt fra moderne nordiske dialekter, således i norsk, se Norsk ordbok under *at* der angiver sideformer som *at(t)e* fra mange dialekter. Der gøres udtrykkeligt opmærksom på her (ligesom i Aasens ordbog) at formen må opløses som et *at*+*det*. For svensk kan henvises til i hvert fald vestsvenske dialekter der ligeledes opviser former som *atte*, se fx. P. N. Petersen: Ordbok ö. Valdamålet og N. Fr. Nilén: Ordbok ö. allmogemålet i Sörbygden [8]).

Også jysk kender den komplekse konjunktion *atə*, *ate* (udtalt med tenuislyd). Det kan vel ikke klart afgøres om denne form er en sammensætning af genuint eller lånt *at*+*te* eller af gammelt *at*+*thæt* (et yngre *at*+*det* eller *a*+*det* skulle give *adə*). På grund af de under 3. nævnte forhold og de her anførte norske og svenske dialektformer kan der dog næppe rejses alvorlige indsigelser mod den anden mulighed. Eksemplerne er næsten alle østjyske, hovedsagelig fra Djursland: Tved, Vistoft, Knebel, Skader ofl., endvidere Spørring, Gylling, Hundslund, Gaurslund, samt Århusegnen (jf. AarbAarh. 1931. 82).

b). *dede* eller *deðə* er de almindelige former i Vends., men de findes dog sporadisk hjemlet fra de ovf. nævnte ikke-vendsysselske sogne, fx. Årestrup, Dalbyneder, Linde.

c). *tede* eller *teðə* er afhjemlet fra Volstrup, Skærum (i Vends.!), Sejlflod, Tved, Hundslund, Gylling.

d). *dete* forekommer vist ikke uden for forbindelser hvor *de* må siges at have fuld pronominal karakter i typer som *for det te*, *ved det te* ol.

e). Også treledede konjunktioner forekommer, fx. *attete* Spørring, *attede* Volstrup (her fra er også opgivet *tede at*), Gylling, Hundslund ofl., endog *te'dedede* som led af betingelseskonjunktionen (hjemlet fra Tved s.): *hwes te'dedede desmensti* = hvis (at). En festlig illustration til jydens glæde ved de lange konjunktionaler.

NOTER

1. Det er tanken i en senere fortsættelse hertil at redegøre for konjunktionernes syntaktiske funktion.
2. Det har uden nærmere argumentation været antydet at *t*-formen kan være støttet af præpositionen *til* som den lydligt er faldet sammen med, jf. flere eksempler på fejlskrivninger hos jyder i ODS *til* 50 til 51, samt Noesgaard: Danske dialekter og skolebørns skriftlige arbejde. 82. Et funktionelt sammenfald må i så fald tage sit udgangspunkt i kontruktioner hvor betydningerne *til* = indtil og *te* = så (længe) at ikke klart holdes ud fra hinanden, se ODS l.c., og fx *de glemte at få ham ned, te han hængte og kvollest* (Tang Kristensen: DaSagn. VI, 1. 150).
3. Omtalen af dette forhold skyldes en kommentar til nogle ejendommelige former af konjunktionen *at* i en ældre tekst (1759) fra Randersegnen. Konjunktionen har her formen *ai* 5 gange og *a* (foran pronominet *I*) 1 gang, former, der hverken er truffet i ældre dansk eller moderne dialekter, men som man ikke af den grund kan afvise. De må forklares som lydrette sideformer (senere forsvundet fra dialekterne) med klusilsvækkelse og lydret videreudvikling fælles med præpositionen *ad*, som i det østjyske *j*-område netop bliver til *aj*. At gammeldansk virkelig har haft klusilsvækkede former (dog kun til *ð-trinnet*) er evident, se GG § 286, Anm. 1 og Kalkar, jf. også svensk: SAOB under *att* (sp. 2603), samt Stig Björklund: Älvdalsmålet i Andreas Johannis Prytz' Comoedia om konung Gustaf then första 1622 (1956). 122ff. m. henv. Endnu mere ejendommeligt er dog at også infinitivmærket i nævnte tekst skrives *ai* (3 gange, v.s. af *o* 2 gange). Her skulle vi altså teoretisk vente sammenfald af konj., inf. mærke og præp. Hver af disse former har dog givetvis haft sit sæt af sideformer som kan have bidraget til systemadskillelse. Man kunne tænke sig konjunktion: aj overfor *a/at* (evt. *te*), infinitivmærke: *aj* overfor *ɔ*, præposition: *aj* overfor *a*.
4. I almindelighed opgives kun *de* (*dede* o.l.) fra Vendsyssel (JMJensen, Feilberg). Imidlertid noterer flere af spørgelistebesvarelserne sideformer med *te* (og kombinationer heraf), fx fra Råbjerg, Ugilt, Volstrup, Hallund, Tårs, Jetsmark; i Hanh. er *te* alm.
5. De af Torsten Balle fra Torsted (Hundborg h.) optegnede former *da* (eller måske *də*) hører rimeligvis til konjunktionen *det*, jf. konstruktioner som *dæŋ huks da vi boweð ik* det hus vi boede i. *Te*, *at* osv. optræder i jysk regelmæssigt i stillinger hvor rm. har relativ konjunktion *som*.
6. Jf. dog Western: Streiftog i gammelnorsk syntax, Maal og Minne. 1934. 54, der anfører fire eksempler på kombinationen *þat þat* i oldnorsk for at underbygge forklaringen på *at: þat at* > *þattat* < *þat þat*. Se også Diderichsen: Særningsbygningen. 223. Analog kombination forudsættes af Western til forklaring af oldeng. *þætte* ⩽ *þæt* + *þe*.
7. Formen *atte* under *at*, konj. i ordbogen til Danske Viser skulle have været placeret under *at*, partikel foran infin. iflg. citatet (vise nr. 145, strofe 5):*Kunnde nu huer mannd betencke wed sig/ huad sligtt haffuer hjemb at berre*, identisk med vise nr. 269, strofe 2 (her: *at*). Formen er gådefuld. Kan der være tale om læse- eller afskriverfejl for *ath?*
8. De af Aage Hansen (APhS XII) navnte eksempler *atte* fra vestsvenske dialekter slutter sig hertil. Man kan som ovf. nævnt vanskeligt forestille sig at en dialektkyndig optegner ikke skulle have klart for sig hvad der er et »overtrækningselement« og hvad der er en ordbestanddel. Teksten har jo iøvrigt ikke sådanne »ikke-sproglige« elementer.

GENUSSTRUKTURER I VENDSYSSELSK

Af *Jens Cramer.*

I.

1. Nærværende undersøgelse omfatter en beskrivelse af den morfologiske kategori genus i de vendsysselske dialekter[1] med det formål at foretage en *afgrænsning* af en række vigtige *regionale forskelle* i de grammatiske systemer, hvor sådanne måtte foreligge. Hovedvægten lægges på genusforskellene i det grammatiske system; den konkrete form (den lydlige manifestation) af de enkelte genusmærker er af sekundær betydning.

Beskrivelsen omfatter ikke en analyse af samtlige genussystemer. Uden for beskrivelsen holdes de systemer, hvor det kun er muligt at opstille toleddede systemer i hele området (fx. pron. anden: [*a˙n*], commune: [*a˙nt*], neutrum. Stenum sogn (1254)); ligeledes bliver en række ordklasser, hvor eet område i Vendsyssel har toleddet genusbøjning, mens bøjning mangler i et andet område heller ikke omfattet af beskrivelsen[2]. Derimod beskrives samtlige genussystemer, hvor der kan registreres regionale forskelle i systemerne mellem områder med *to* og områder med *tre* led.

2. Undersøgelsen koncentreres således dels om trekønsdialekternes afgrænsning overfor tokønsdialekterne, dels om en analyse af strukturerne af de forskelligtformede trekønsdialekter i Vendsyssel; det har nemlig vist sig, at trekønsdialekternes strukturer varierer regionalt: I eet område findes treleddet genusbøjning i 6 ordgruppesystemer (det maximale antal i området), i andre i fx. kun 4 eller 3 systemer.

Disse variable forhold beskrives ved hjælp af begrebet *intensitet*. Herved forstås følgende: Treledssystemets intensitet er størst i det område, hvor det findes manifesteret i de fleste systemer og mindst, hvor systemet kun kan opstilles i een ordklasse. I disse tilfælde kan man (efter kategoriens varierende intensitet) tale om forskellige grader (klasser) af trekønsdialekter. Hvor det treleddede genussystem ikke kan opstilles, er systemets intensitet nul; vi står overfor en tokønsdialekt. Generelt forholder det sig således, at treledssystemets intensitetsgrad aftager jo længere man kommer mod syd. I det sydvestlige Vendsyssel er intensitetsgraden 0, dvs. her findes kun tokønsdialekter.

3. Men forskellene indenfor trekønsdialekterne angår ikke blot den varierende intensitetsgrad af treledssystemet. Selv om systemets intensitetsgrad er den samme i to dialekters genuskategori, varierer systemernes formning ofte. Der tænkes ikke her på de forskellige fonetiske former af de enkelte led – disse er (som regel) irrelevante

i denne forbindelse, hvor det er modsætningerne indenfor de grammatiske systemer, der er det centrale – men det forhold, at to led, der normalt holdes ude fra hinanden (defineret ved kommutationsprøven) kan falde sammen.

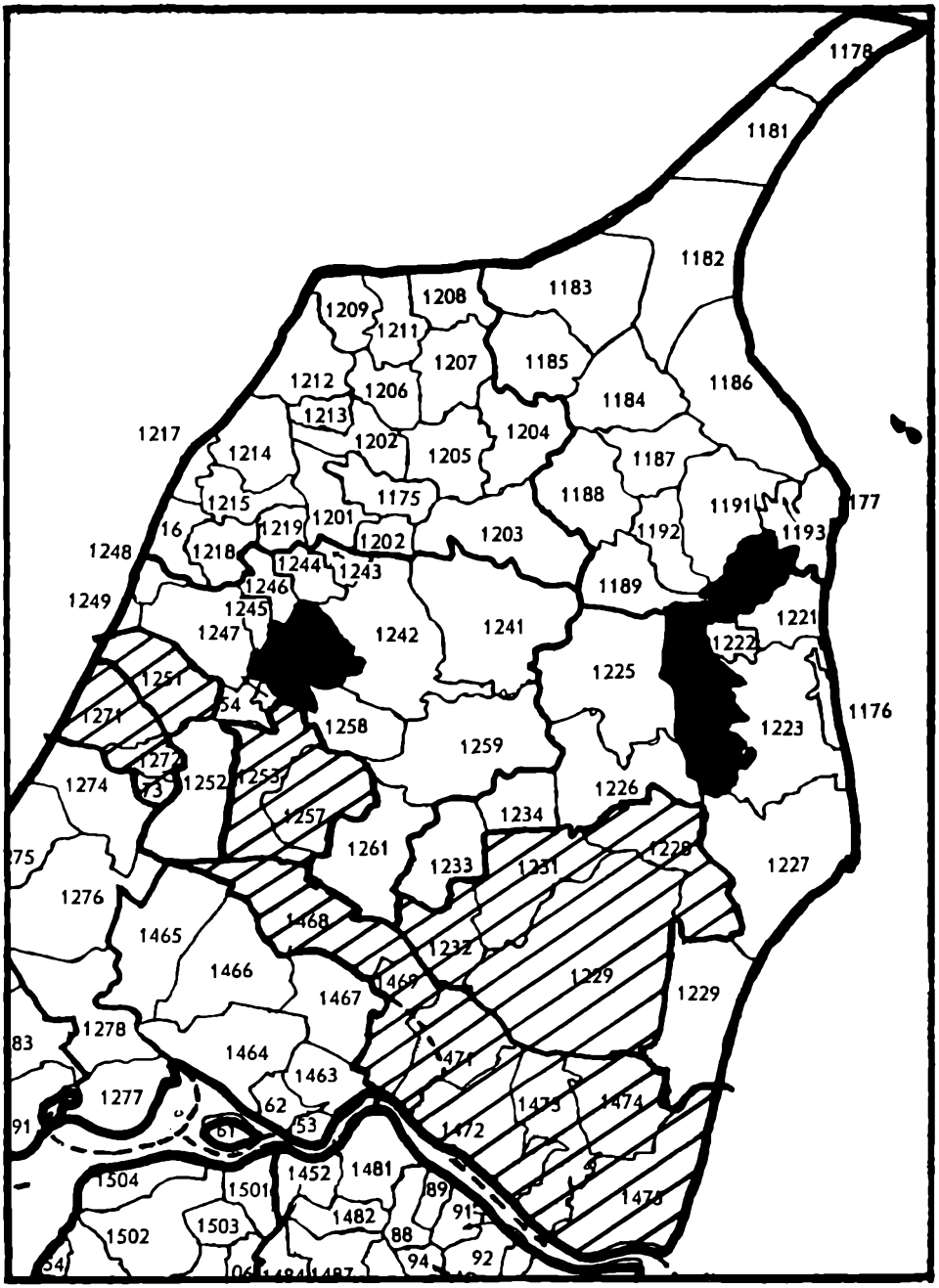
Et exempel skal nævnes. I Alstrup sogn (1468) kan sædvanligvis opstilles exclusive treledssystemer[3] indenfor en række systemer, men 'min kone' kan hedde både [*min' ku'n*] og [*mę'j ku'n*], medens 'min mand' kun kan hedde [*mę'j mą'j*]. Den formelt bestemte (og fra andre vendsysselske dialekter bestemte) maskulinumsform kan bruges såvel tilknyttet maskuline som feminine substantiver, medens den formelt bestemte femininumsform kun kan bruges ved feminine substantiver. I dette sogn kan maskulinum betegnes som det extensive led, der under givne betingelser (i dette tilfælde i de possessive pronominer, attributiv stilling) kan vikariere for femininum. Vi må registrere et ensidigt participativt treledssystem; også gensidig participation kan opstilles i andre sogne jfr. nedenfor.

De systemer, der kan opstilles indenfor genuskategorien i de vendsysselske dialekter, opstilles nu. Idet neutrum er en 'neutral' størrelse i disse systemer, angår participationerne kun forholdet mellem maskulinum og femininum. I skemaet markeres efter systembenævnelsen systemernes symboler (A, B2 etc.); derefter findes et exempel på systemet fra det possessive pronomen min. Her angiver skråstreg (/) variativt forhold indenfor et led, vandret streg (–) morfemisk/morfologisk opposition:

Systembenævnelse	System-type	Mask.	Fem.	Neutr.
I: exclusivt treledssystem.....	A	*me'j* –	*min'*	*– met*
II: participativt treledssystem				
a) mask. extensiv	B1	*me'j* –	*min'/me'j*	*– met*
b) fem. extensiv.....	B2	*me'j/min'* –	*min'*	*– met*
III: variativt toledssystem.....	C		*me'j/min'*	*– met*
IV: exclusivt toledssystem				
a) formelt er mask. funktionsbærer.	D1		*me'j*	*– met*
b) formelt er fem. funktionsbærer..	D2		*min'*	*– met*

4. Analysen viser, at det maximale antal ordgruppesystemer, hvor treledssystemet kan registreres er syv. Ved først at analysere fem ordklassers treledssystemer og deres regionale udbredelse samt afgrænsning overfor toledssystemerne fås et foreløbigt, men klart overblik over de vigtigste strukturer (systemtyper). Det drejer sig om systemerne for ubestemt artikel, bestemthedsmorfemet, numeraliet een, possessive pronominer min/din i attributiv og prædikativ stilling[4]).

Ved disse systemer kan man udskille et *ensartet område mod sydvest* (på kortet området sydvest for det skraverede område) hvor det kun er muligt at opstille to-

Kort over genusstrukturer i vendsysselsk.
Sammenstødsområdet er skraveret. Særmarkering 'sort udfyldt' af sogne med intensitetsgrad 6.

leddede genussystemer i disse 5 ordklasser og kun den *exclusive systemtype D2*. Da treledssystemet således ikke kan opstilles i dette område et dette systems intensitet i disse sogne nul. Området, der omfatter sognene Saltum (1274), Hune (1275), Jetsmark (1276), Gjøl (1277), Vedsted (1278), Hvorup (1463), Vadum (1464), Åby (1465), Birsted (1466), Sulsted (1467). kan bestemmes som et tokønsområde.

Det er endvidere muligt at udskille et ret stort *ensartet område mod nord* (på kortet området nord for det skraverede område), hvor der overalt forekommer tre led i de fem omtalte systemer. I dette område kan intensiteten af treledssystemet bestemmes som værende størst ('5'). I hele dette *trekønsområde* kan kun opstilles den *exclusive systemtype A*.

Geografisk beliggende mellem disse to områder findes en lang række sogne, hvor et fælles system ikke kan opstilles i samtlige ordklasser, idet de ikke sammenfaldende systemgrænser mellem tre og to led i de behandlede ordklasser drages her: I et sogn kan opstilles treledssystemer i fire ordklasser, i et andet kun i tre etc., medens de øvrige ordgruppe-systemer omfatter to led.[5]) Ikke blot varierer antallet af led i ordgruppesystemerne i disse sogne, men også strukturen af de enkelte to- og treledssystemer, idet samtlige ikke-exclusive systemer (samt alle D1-systemer), der findes i det vendsysselske område, kan opstilles her.

Til dette *sammenstødsområde* (området skraveret på kortet), hvor treledssystemets intensitetsgrad varierer og hvor de forskellige former for participationssystemer er placeret, henregnes også de sogne, hvor man hos een meddeler kun finder treledssystemer, hos en anden kun toledssystemer (variation indenfor samme sogn). I dette sammenstødsområde kan grænsen mellem to- og trekønsdialekterne fastlægges. Sammenstødsområdet omfatter følgende sytten sogne: Voer (1228), Dronninglund (1229), Hellevad (1231), Ørum (1232), Vrensted (1251), Tolstrup (1253), Brønderslev (1257), Ingstrup (1271), V. Hjermeslev (1272), Alstrup (1273), Ajstrup (1468), Hammer (1469), Horsens (1471), Vester og Øster Hassing (1472-73), Ulsted (1474), Hov (1475).

Af de 49 meddelere (mdl), der hører til sammenstødsområdet er det hos de 6 mdl (fordelt på fem forskellige sogne) kun muligt at opstille toledssystemer (systemtype D2) i samtlige ordklasser, mens man hos et varierende antal mdl i de samme sogne kan opstille treledssystemer i et varierende antal ordklasser. Disse 6 mdl (i 1271–72, 1468–69–71) tilhører genusstrukturmæssigt toledsområdet og er rent geografisk placeret i sammenstødsområdets sydligste sogne. I disse fem sogne findes altså to- og trekønsdialektstruktur indenfor samme sogn. Det understreges, at der ikke i andre sogne, der tilhører sammenstødsområdet er muligt at finde meddelere, der har toledsstruktur indenfor samtlige systemer. *Grænsen mellem to- og trekønsdialekterne må derfor drages her.*

Denne grænse kan i en række tilfælde (rent geografisk) præciseres nærmere. I 1469 kan grænsen fastlægges nøje; i Vodskov i det sydlige Hammer sogn kan kun opstilles toledssystemer, mens man overalt i Hammer bakker og i Grindsted by kun kan opstille treledssystemer. I 1468 træffes ren tokønsdialektstruktur kun i den sydligste del af sognet, hvor udflyttere fra Sulsted (1467,

tokønsområde) har bosat sig i de nyopdyrkede arealer i Vildmosen. I 1471 kan man muligvis drage et geografisk skel. I hvert fald træffes aldrig trekønsdialektstruktur i den sydligste del af sognet og aldrig tokønsstruktur i samtlige ordklasser i den nordligste del af sognet. I 1271 kan intet skel findes. I 1272 kan et frekvensmæssigt skel opstilles. 8 mdl. i dette lille sogn er blevet adspurgt (kun to figurerer i systemopstillingen) og kun hos een kunne treledsstruktur opstilles; hos de øvrige var der toledsstruktur.

Hos de øvrige 54 mdl i sammenstødsområdet findes tre led i mindst et system. Hos 19 mdl (i ti forskellige sogne), nemlig Dronninglund (1229), Vrensted (1251), Tolstrup (1253), Brønderslev (1257), Ajstrup (1468), Hammer (1469), Horsens (1471), Øster og Vester Hassing (1472–73), Ulsted (1474), Hov (1475) er treledssystemets *intensitet 5*, mens man hos andre mdl i disse sogne kan opstille et varierende antal lavere intensitetsgrader (også – som vi så ovenfor – 0). Disse tilhører rent strukturmæssigt treledssystemets nordlige område, men er rent geografisk placeret i hele sammenstødsområdet – også i de sydligste sogne. Hos næsten alle disse mdl kan kun den exclusive systemtype A opstilles. Undtagelser danner dog to mdl i 1468 og 1469, hvor participative treledssystemer findes – for 1469s vedkommende systemtype B2 i systemet for de poss. pron. prædikativ stilling, for 1468s vedkommende systemtype B2 i de poss. pron. attributiv og prædikativ stilling, samt type B1 i systemet for numeraliet een.

5. Hos de resterende 24 mdl i 17 sogne kan treledssystemet opstilles i et varierende antal færre ordklasser (intensitetsgraden af treledssstemet er lavere), nemlig 4,3,2,1: (Det er karakteristisk, at hos disse mdl er participationssystemernes frekvens meget høj).

Treledssystemets *intensitetsgrad er 4* hos otte mdl i Voer (1228), Ingstrup (1271), Alstrup (1273), Ajstrup (1468), Øster Hassing (1473), Ulsted (1474), hos fem af disse, idet toledssystemer kan opstilles for de poss. pron. prædikativ stilling, hos de øvrige fordi det samme er tilfældet for henholdsvis poss. pron. attributiv stilling, bestemthedsmorfemet, numeraliet een. Forskellige treledssystemer (også participative treledssystemer) kan opstilles i 4 ordklasser. En trekønsdialekt med intensitet 4 (som i det hele taget trekønsdialekter med lavere intensitetsgrad end 5) dækker rent geografisk ikke noget samlet område, men findes forskellige steder i sammenstødsområdet. De udviser da også indbyrdes strukturmæssige forskelle, men som oftest er en sådan dialekt m.h.t. genusstruktur karakteriseret derved, at treledssystemet altid kan opstilles for den ubestemte artikel og som regel mangler treledssystemet i de poss. pron., prædikativ stilling.

Hos 7 mdl (i Voer (1228), Hellevad (1231), Ørum (1232), Vrensted (1251), V. Hjermeslev (1272), Hammer (1469), Vester Hassing (1472)) er treledssystemets *intensitetsgrad 3*, hos de tre fordi forskellige toledssystemer kan opstilles for de poss. pron., hos de øvrige fordi det samme er tilfældet i henholdsvis numeraliet/poss. pron., prædikativ stilling, numeraliet/bestemthedsmorfemet, numeraliet/ubestemt artikel, ubestemt artikel/poss. pron., attributiv stilling. Som nævnt udviser strukturen af en trekønsdialekt med intensitet 3 også indbyrdes forskelle. Rent frekvensmæssigt kan man karakterisere den ved at treledssystemet mangler i de poss. pron.

Hos 5 mdl (i Dronninglund (1229), Ingstrup (1271), Øster Hassing (1473), Ulsted (1474)) er *intensitetsgraden af systemet 2*, idet treledssystemer kun kan opstilles for ubestemt artikel og numeraliet/bestemthedsmorfemet. Hos een meddeler kan systemet kun opstilles for numeraliet og for de poss. pron., attributiv stilling. En trekønsdialekt i Vendsyssel med intensitet 2 kan i langt de fleste tilfælde karakteriseres ved, at treledssystemet mangler i de poss. pron. + indenfor et tredje system. Som regel kan treldessystemet opstilles indenfor den ubestemte artikel.

Endelig er *systemets intensitetsgrad 1* hos 4 mdl (i Hellevad (1231), Tolstrup (1253), Brønderslev (1257), Hammer (1471)), idet systemet kan opstilles for den ubestemte artikel, bestemthedsmorfemet eller for de poss. pron., attributiv stilling. En sådan dialekt kan kun karakteriseres ved aldrig at have treledsbøjning i de poss. pron., prædikativ stilling.

6. Det fremgår af ovennævnte, at fordi et system i een ordklasse i et givet sogn i sammenstødsområdet omfatter tre led medfører dette ikke dermed, at alle øvrige ordklassers systemer har tre led. Systemgrænserne falder ikke sammen. På grund af den kaotiske struktur i sammenstødsområdet er det imidlertid rent geografisk vanvanskeligt at drage disse linjer, idet der – ud over variationerne mellem to- og trekønsdialektstruktur indenfor samme sogn – i langt de fleste tilfælde kan opstilles varierende intensitetsgrader af treledssystemet indenfor samme sogn. Dette vanskeliggør nøjagtigt at bestemme grænserne mellem to- og treledssystemer i de enkelte ordklasser – og dermed også graden af de forskellige trekønsdialekter.

Rent geografisk kan man således ikke anskueligt bestemme i hvilken ordklasse treledssystemet har størst og i hvilken mindst geografisk udbredelse. Lettere er det rent frekvensmæssigt at give retningslinjer for udbredelsen af to- og treledssystemerne i området. I hele sammenstødsområdet har treledssystemet for de poss. pron., prædikativ stilling mindst udbredelse; det kan kun opstilles hos 5 af de 24 sammenstødsmdl. Man kan også fastslå, at treledssystemet for de poss. pron. som helhed har ringere udbredelse end i de øvrige ordklasser – og at den ubestemte artikel forekommer hyppigst med treledssystem.

Selv om man ikke kan fastlægge nøjagtige grænser rent geografisk kan man dog konstatere, at grænserne ikke falder sammen. Vanskeligheden ved at fastlægge en grænse skyldes ikke blot, at to- og treledssystemerne som helhed udviser regionale forskelle i de forskellige systemer. Selv om vi i visse områder kan fastlægge grænser behøver det ikke at være den samme struktur, vi har afgrænset overfor hinanden, idet det er tydeligt, at når de exclusive systemer, der er karakteristisk for dialekterne nord og syd for sammenstødsområdet nærmer sig yderkanten af området undergår de visse forandringer, idet participationssystemer kan opstilles.

7. Inddrages de resterende systemer, hvor tre led kan opstilles, nemlig systemerne for det personlige pronomen han/hun i nominativ og i oblik form for at få et samlet billede af kategoriens regionale opbygning ses det, at inddragelsen af disse forhold ikke ændrer det helhedsindtryk, der er skitseret ovenfor.

Treledssystemet indenfor disse systemer kan kun opstilles hos 6 mdl fordelt på 4 sogne (området udfyldt på kortet) og aldrig indenfor begge systemer hos samme

mdl. I Vrå (1255) og Em (1256) kan systemet opstilles i nominativ, i Gærum (1194) og Hørby (1224) i oblik form (enklitisk).

At afgrænse tokønsdialekterne overfor trekønsdialekterne og at bestemme de indbyrdes afvigende strukturer af trekønsdialekterne efter intensitetsgrad efter at disse systemer er inddraget, frembyder ingen problemer. Da de sogne, hvor treledssystemer kan opstilles indenfor de personlige pronominer, tilhører det område, der ovenfor blev bestemt som et trekønsområde med maximal intensitetsgrad (5) betyder det,

1) at afgrænsningen mellem to- og trekønsdialekterne, der er foretaget ikke forrykkes ved inddragelsen af disse systemer.
2) at vi næsten fuldstændig kan følge den klassifikation af trekønsdialekterne, der allerede er foretaget – dog med den korrektion, at de 6 mdl. i de 4 sogne, hvor treledssystemer endvidere kan opstilles for de personlige pronominer, bestemmes som havende intensitetsgrad 6.

Idet disse 4 sogne ikke ligger samlet, men især fordi treledssystemet ikke kan opstilles for alle syv ordgruppesystemer, hvor treledssystemet findes (i intet sogn kan det treleddede genussystems intensitet bestemmes som værende absolut maximal) synes det ikke at være rimeligt at tale om genuskerneområder for trekønsdialekter i Vendsyssel.

Hvis kerneområde skulle anvendes (ud fra hvilke kriterier dette end måtte bestemmes) synes det mere berettiget at tale om et stort kerneområde, hvor systemets intensitet er 5 eller derover (nord for det skraverede område).

II.

1. Den foregående *deskriptive/dialektgeografiske* undersøgelse har vist strukturen og fordelingen af to- og (især) trekønsdialekterne i Vendsyssel i dag (1965). – På dette analysetrin udvides perspektivet, idet kategorien søges anskuet *historisk* ved at ældre kilders oplysninger om genusstrukturer i Vendsyssel inddrages. Ved sammenligning med systemerne som de findes i dag, kan man måske fastslå stabiliteten af og ændringerne i systemerne. Ud fra disse forandringer i systemerne (og i grænsernes forløb) kan faserne i det vigtige systemskifte, der fører til bl.a. rigsmålets tilstand med kun to substantivgenera, måske skitsemæssigt anskueliggøres.

På grundlag af en række *ældre kilder*, der må antages, at være udtryk for sprogformen omkring og kort efter år 1900 (Kort &c, JOs seddelsamlinger og manuskripter, forskellig dialektlitteratur, Vald. Bennikes manuskripter etc) foretages en skitsemæssig beskrivelse af genuskategorien i Vendsyssel på dette tidspunkt.

Denne beskrivelse viser[6]), at der kan registreres regionale variationer i systemerne indenfor de samme ordklasser som i dag. Kilderne oplyser samstemmende, at grænsen mellem to- og treledsystemerne i alle de behandlede ordklasser er sammenfaldende (og ikke som i dag, hvor isomorferne indenfor de enkelte ordklasser ligger forskudt for hinanden) – og at grænsen mellem to- og trekønsdialekter forløber som angivet i Kort &c (grænsen angivet på kortet ved den sydligste sorte linje, mod øst dog af den

stiplede linje). Ifølge kilderne kan der kun opstilles exclusive tre- og toledssystemer, dvs systemtyperne A og D2.

2. *Sammenligningen* mellem de to beskrivelser 1900 og 1965 viser, at der (på det geografiske plan) findes afgørende forskelle, idet tre- hhv. toledssystemerne dækker indbyrdes afvigende områder i de to sprogtilstande. Selv om forskellene ikke synes store, fremgår det dog tydeligt, at systemgrænserne har forskudt sig, hvilket betyder, at der i dette århundrede er sket *systemændringer*.

M.h.t. systemskiftets *art* kan det for alle systemer bestemmes, at i intet sogn, hvor de ældre kilder angiver toledsstruktur, kan man i dag opstille noget treledssystem; negativt kan man dermed bestemme, at systemskiftet ikke i noget tilfælde er sket fra to- til treledssystemer.

Forskellene mellem de to sprogtilstande træder tydeligst frem i systemet for de personlige pronominer (i nominativ og i oblik form). Mens treledssystemet omkring år 1900 kan opstilles i størstedelen af det vendsysselske område i disse systemer kan der kun hos ganske enkelte mdl i dag registreres treledssystem.

Noget vanskeligere er det at fastslå gennemgribende systemændringer indenfor de øvrige fem ordgruppesystemer. Hvis kildernes samstemmende oplysninger accepteres som et fuldgyldigt udtryk for genustilstanden 1900, fremgår det, at man i følgende to områder i begge sprogtilstande finder samme genusstruktur:

a) Det nordlige Vendsyssel (nord for sammenstødsområdet), hvor man kun kan opstille systemtype A. I begge sprogtilstande kan området betegnes som en trekønsdialekt, hvor treledssystemets minimale intensitetsgrad er 5.
b) Det sydvestlige Vendsyssel (sydvest for sammenstødsområdet), hvor man kun kan opstille systemtype D2. I begge sprogtilstande kan området betegnes som en tokønsdialekt, idet det treleddede genussystems intensitetsgrad er nul.

At dette tokønsområde er identisk i de to sprogtilstande fremgår ikke helt tydeligt af kortet. Det ses ikke af 1965-beskrivelsen, at de sydlige dele af Hammer og Horsens (1469–71) sogne (hvor een mdl. fra hvert af disse sogne geografisk er placeret) er tokønsområder. Men disse to mdl. er i 1965 placeret i sammenstødsområdet, fordi den afgrænsning, der ovenfor blev foretaget mellem to- og trekønsdialekter kun er foretaget rent sognemæssigt, idet de nøjagtige geografiske grænser som regel vanskeligt kan drages. I disse to sogne kan det dog tydeligt vises, at de sydlige dele også i dag hører til tokønsområdet jfr. ovenfor.

3. De steder, hvor der kan konstateres strukturmæssige *forskelle* mellem de to sprogtilstande, er i de sogne, der geografisk er placeret mellem disse to områder, hvor der ingen ændringer er sket, nemlig i det område, som vi har benævnt *sammenstødsområdet*.

Ifølge de ældre kilder kan i disse områder kun opstilles den treleddede systemtype A i alle fem ordgruppesystemer, hvilket ikke er tilfældet i dag; men dette viser, at der i dette tidligere trekønsområde – og kun der – er forskelle i systemerne.

De genusstrukturer, der kan opstilles i dag i disse 17 sogne hos 47 mdl, er beskrevet i den synkrone undersøgelse. Hos 19 mdl i 10 forskellige sogne kan udelukkende opstilles den treleddede systemtype A. Hos disse (eller rettere i de områder, som disse mdl repræsenterer) foreligger ingen systemændringer. De steder, hvor der kan konstateres forskelle mellem de to sprogtilstande er først og fremmest de områder, hvor

det i dag ikke er muligt at opstille treledssystem i nogen ordklasse, men overalt systemtype D2, men også i de områder, hvor der kan registreres treledsbøjning i færre end 5 systemer. Ialt hos 28 mdl i 17 sogne. 1965-strukturerne i sammenstødsområdet gør det muligt, at præcisere de vigtigste ændringer, der er sket i systemstrukturerne siden 1900. Man kan dele disse ændringer i to grupper:

1) Ændringer, som ikke har bevirket ledskifte, dvs. de ændringer, der er sket indenfor treledssystemerne fra systemtype A til de participative typer B1, B2. – Vigtigere end disse immanente ændringer indenfor samme system er
2) ændringer, der har bevirket ledskifte fra tre til to led, dvs. de ændringer, der er sket fra type A til et eller andet toledssystem C, D1, D2. Det er disse vigtige ændringer, der først behandles.

4. Systemforandringer fra *tre til to led* findes hos 24 mdl i sammenstødsområdet (hvor der kan konstateres systemskifter i 1–4 systemer, mens treledssystemer kan opstilles i hhv. 4–1 systemer) og hos de 6 mdl, hvor treledssystemets intensitetsgrad er nul.

Ser man i detaljer på disse systemskifter må det konstateres, at i intet sogn som helhed er det muligt at opstille toledssystemer hos alle mdl i alle 5 systemer, idet der i ethvert sogn i sammenstødsområdet altid findes mindst een mdl, hvor treledssystemet kan opstilles for mindst een ordklasse. Dette viser, at *grænsen mellem to- og trekønsdialekterne* rent sognemæssigt er *identisk* i de to sprogtilstande. At der alligevel er sket mindre forskydninger ved denne grænse viser, at vi ikke blot i Hammer og Horsens (1469–71), men også i Ingstrup (1271), V. Hjermeslev (1272) og Ajstrup (1468) sogne i dag kan træffe to- og trekønsstruktur indenfor samme sogn, – sogne, der omkring 1900 var rene trekønsområder.

Strukturerne i områderne viser, at de systemændringer, der kan registreres, ikke er sket med lige stor styrke indenfor alle systemer. Tages de sammenfaldende grænser o. 1900 som udgangspunkt for systemændringen synes det som om denne er foregået i bølger, idet vi har konstateret, at systemgrænserne i dag i de enkelte ordklasser ligger forskudt for hinanden.

Rent geografisk er det imidlertid vanskeligt at fastslå de forskudte linjers forløb. Lettere er det rent frekvensmæssigt at give retningslinjer for systemskiftet. Man kan muligvis slutte, at opløsningen er startet i den ordklasse, hvor den (rent frekvensmæssigt) har bevirket systemskifte i de fleste tilfælde. Vi kan muligvis indenfor disse fem systemer sige noget om reduktionens rent ordklassemæssige rækkefølge.

Idet reduktionen i de poss. pron. min/din i prædikativ stilling er sket hos de fleste mdl og er sket i de poss. pron. som helhed i flere tilfælde end i de øvrige systemer, kan man muligvis sige, at reduktionens rækkefølge kan tænkes at være den, at systemskiftet i disse systemer først når de poss. pron. (tidligere i præd. stilling end i attr.) og dernæst når de øvrige ordklasser, der har næsten ens udbredelse, dog med den undtagelse, at den ubestemte artikel synes at være hyppigst repræsenteret. Om man deraf kan slutte, at systemet for den ubestemte artikel er det system, der nedbrydes sidst ved en genusreduktion er diskutabelt; men parallelle undersøgelser, som jeg har foretaget på Mols, synes at bekræfte dette. Her er det i dag kun enkelte steder

muligt at opstille treledssystemer, og da næsten udelukkende i systemet for den ubestemte artikel.

Men reduktionen må være startet et andet sted. Treledssystemet indenfor de personlige pronominer viser i dag så ringe geografisk udbredelse i forhold til 1900, at en reduktion rent ordklassemæssig må tænkes at starte her.

5. Med beskrivelsen (og tolkningen) af dette systemskifte fra tre til to led er analysen ikke ført til bunds. Der er ikke taget hensyn til de *immanente* ændringer, der hos en lang række mdl kan konstateres at være sket indenfor treledssystemet fra type A til typerne B1/B2 – der er ikke søgt forklaret, hvorledes disse ændringer skal opfattes. Endelig har vi i de systemskifter, der må være sket, ikke skelnet mellem de forskellige typer af toledssystemer, som skiftet har resulteret i.

Det spørgsmål melder sig nu, hvorledes disse forskellige to- og treledssystemer skal opfattes og tolkes i det øjeblik vi søger at give en historisk udredning af forløbet i et morfologisk system.

Som udgangspunkt for systemændringen har vi ifølge kilderne den exclusive systemtype A, hvor tre led holdes skarpt ude fra hinanden. Resultatet af dette systemskifte er geografisk/frekvensmæssigt systemtype D2, et toledssystem, der også er exclusivt.

Det, der sker i udtryksplanet, – og som konkret kan registreres – er med andre ord, at maskulinumsformen og femininumsformen falder sammen i een form, hvor rent formelt – femininumsformen sejrer. I indholdsplanet må der være sket det, at den funktion, der i treledssystemet skarpt holdes adskilt i to led nu kun er knyttet til eet led. Idet neutrum er en neutral størrelse i systemskiftet ses, at de ændringer, der er sket således kun angår leddene maskulinum og femininum. Idet det samtidig erindres, at systemtyperne B1, B2, C er udtryk for de ikke-exclusive modsætninger, der kan registreres mellem maskulinum og femininum, er det nærliggende at antage, at disse systemer er udtryk for faser i den proces fra exclusive treleds- til exclusive toledssystemer, der kan registreres.

Hvis disse antagelser er rigtige, siger strukturerne i sammenstødsområdet således ikke blot at systemskiftet er sket, men også, at det er ved at ske. Hvor type A kan opstilles er der ingen ændringer sket, og den fuldstændige overgang til toledssystemer er først fuldbyrdet i det øjeblik de systemstrukturer, der kan opstilles, er af typen D2.

De participative treledssystemer er udtryk for en begyndende opløsning af type A, idet de funktioner der i A holdes skarpt ude fra hinanden (og i udtryksplanet adskilles i to led) her er ved at udjævnes: det ene led kan stå for det andet. Den næste vigtige fase i skiftet er den, der afspejler sig i det system, der er kaldt C, hvor vi konstaterede gensidig participation mellem leddene maskulinum og femininum. Systemet er udtryk for at skiftet m.h.t. led er foregået (idet de indholdsforskelle, der i A er adskilt i maskulinum og femininum her er forsvundet), da maskulinum kan stå for femininum og omvendt. Mens systemskiftet således er sket i indholdsplanet kan der i udtryksplanet registreres konkurrence mellem to former. Til een betydning – til at udfylde een plads i systemet – er der to former.

Den sidste fase i systemskiftet er den, der resulterer i et exclusivt toledssystem. Ændringen fra C til D1/D2 er ikke udtryk for nogen ændring i indholdsplanet. Hvilken form, der formelt i udtryksplanet kommer til at stå som funktionsbærer i commune for maskulinum og femininum »er et indre anliggende i dette plan, og her kommer faktorer som frekvens, lydlige kvalifikationer, analogidannelser til at spille en rolle.«[7]) I langt de fleste tilfælde bliver det (som i rigsmålet) den formelt bestemte femininumsform, der sejrer.

Hvis disse forklaringer på systemskiftet er rigtige, er de strukturer som man i dag finder i sammenstødsområdet således ikke blot udtryk for at systemskiftet er sket, men også for en række faser i dette systemskifte. På de steder, hvor systemtype A kan opstilles har opløsningen endnu ikke virket, mens de øvrige systemtyper er udtryk for faserne i en kategoriomformningsproces. Hermed er intet sagt om, hvorledes et systemskifte sker i detajler indenfor de enkelte systemer eller at systemerne skal igennem alle faserne før overgangen til et toledssystem, men analysen tyder på, at skiftet sker ved participationssystemer, og at disse på et givet tidspunkt kan registreres.

6. *Om kildernes værdi.* Når en sådan sammenligning med ældre kilder foretages, er det vigtigt at fastslå, om de oplysninger kilderne giver er korrekte. Til en begyndelse gik vi ud fra, at dette var tilfælde, idet intet modsagde dette. Sammenligner vi imidlertid de helt forskellige billeder af de to systemopstillinger, er det påfaldende, at man i 1900 kan drage en skarp dialektgrænse, mens man i dag finder grænseområder og må registrere participationer. Disse forhold kan være udtryk for den større homogenitet, der givetvis prægede dialekterne omkring år 1900, men det er mere nærliggende at søge årsagerne i en forskel i beskrivelsesmåden, idet kravene til en sproganalyse var mindre streng og systematisk omkring århundredskiftet. Interessen var i denne periode mere koncentreret om isolerede morfemers rent fonetiske karakter og for en detaljeret beskrivelse af det lydlige end for at drage de nøjagtige skel indenfor de morfologiske kategorier. Man var således ikke opmærksom på, at to sproglige størrelser kan overlappe, men gik på forhånd ud fra, at forholdet mellem leddene i et morfologiske system var exclusivt.

På den baggrund, at der evt. er forskel på de to beskrivelsesmåder, må der tages et vist forbehold, når man sammenligner og vil fastslå ændringer og udviklinger. De participationssystemer, som 1965-beskrivelsen har udredt, kan man ikke drage nytte af ved sammenligningen, men udelukkende de exclusive systemer – til trods for, at participationssystemer givetvis kunne registreres i 1900-sprogtilstanden. At der alligevel er sket ændringer fremgår dog tydeligt af bl.a. de personlige pronominer og enkelte andre systemer, men m.h.t. de mindre (immanente) ændringer i de øvrige systemer, må der tages forbehold.[8])

7. Den proces fra tre- til toledssystemer, som vi i dette århundrede kan registrere i de vendsysselske dialekter kan i sproghistorisk sammenhæng betragtes som en – ganske vist relativ sen – fase i den nominalbøjningsreduktion, der har sit udspring i gammeldansk. I gl. dansk omfatter genuskategorien som i moderne trekønsdialekter tre led. Ca. 1300 viser skriveformer i de ældste jyske håndskrifter, at en del af Jylland allerede da har opgivet denne tredeling; kategorien omfatter nu to led. Denne omformning af kategorien har rent geografisk bredt sig som en bølge fra det centrale Jylland, men den treleddede genustype bevares dog indtil i dag i de dialekter, der historisk set må betragtes som konservative i yderområderne: vendsysselsk, ømålene etc. Efter den ene bølges fremkomst må det antages, at en ny bølge, der kan spores i det 15. årh. er startet i Vestjylland; herved opstår den specielt vestjyske genustype. Denne bølge har dog ikke bredt sig så langt som den første mod øst.

Den forskellige formning af genuskategorien i danske trekønsdialekter viser måske, at opløsningen ikke er sket med lige stor styrke overalt. I bornholmsk er treledssystemets intensitetsgrad større end i Vendsyssel, idet treleddet genusbøjning også findes i bl.a. adjektiver, – og på Mols er systemets intensitetsgrad som nævnt kun 1, idet treledssystemet kun kommer til udtryk indenfor den ubestemte artikel i dag.

En sammenlignende undersøgelse af disse forhold vil yderligere kunne præcisere forskellige forhold de danske trekønsdialekter imellem – og vil bl.a. kunne vise i hvilken opløsningen er sket med størst og i hvilken med mindst styrke.

NOTER

1. I flg. herreder: Horns, Vennebjerg, Dronninglund, Børglum, Hvetbo, Kær.
2. Bl.a. adjektiver og en række pronominer.
   Der henvises generelt (også m.h.t. dokumentation) til min specialeopgave Genusforhold i vendsysselsk (Århus 1966 – utrykt).
3. Forholdet mellem to eller flere ved kommutationsprøven fundne led kan karakteriseres som exclusivt.
4. Materialet stammer fra egne optegnelser, fra Jysk Ordbogs (forkortet JO) spørgelister samt fra JOs seddelsamlinger.
5. M.h.t. dokumentation henvises til anf.arb. Genusforhold i vendsysselsk, hvor genussystemerne for hvert enkelt sogn opstilles, beskrives og tolkes.
6. M.h.t. dokumentation henvises til ovenfor nævnte Genusforhold i vendsysselsk.
7. Aage Hansen: Kasusudviklingen i dansk p. 193 (Festskrift til Peter Skautrup (1956) p. 183–193).
8. I den forbindelse kunne også rejses spørgsmålet om værdien af de oplysninger, som mdl. giver, og om fx. 5 mdl.s sprog kan betragtes som et fuldgyldigt udtryk for et helt sogns sprog.

(Fortsat fra omslagets side 2)

ning 1965–66. – Språkvård. 1965 nr. 4, 1966. – Svenska landsmål. 1965. 1–4. 1966. – Svensk handordbok. Konstruktioner och fraseologi. Nämnden för svensk språkvård. Red. Ture Johannisson och K. G. Ljunggren. 1966. – Sokkelund herreds tingbøger 1632–34. 2. hefte. – Söderwall. Ordbok över svenska medeltids-språket. Supplement. 31. häfter. Av Karl Gustav Ljunggern. – Tansar's brev til Gushnasp, konge af Tabaristan. Overs. af Hertha Kirketerp-Møller. Selsk. til hist. kildeskrifters oversættelse. XIII 16. 1966. – The Arnamagnæan Institute. Bulletin 1965–66. 1966. – Turistårbogen 1966. De danske vandløb. 1966. – Varbergs Museum. Årsbok 1966. – Vårt modersmål. Årg. 11. 1966. 3.–4. – N. Zahles Seminarium og Elevforeningen N.Z.S. 1966. – Aarhus Universitet. Årsberetning 1965–66. 1966.

Acta Jutlandica. XXXIX:1. – Árbók Háskola Íslands. Háskólaárið 1961–62. 1965. – Arkiv för nordisk filologi. LXXXII. – Bibliografi over dansk folkekultur 1963–64. 1966. – Dansk Sprognævn. Årsberetning 1966/67. – Dansk tidsskrift index. 53. årg. 1967. – Danske Studier 1967. – Det kgl. norske Videnskabers Selskab. Forhandlinger bd. 39. 1966. – Det kgl. norske Videnskabers Selskab. Skrifter 1966. – Forschungsinstitut für deutsche Sprache. Jahresbericht 1967. 1968. – Fortegnelse over danske aviser 1648–1967. Udg. af Minerva Mikrofilm A/S. 1967. – Fortid og nutid. XXIII. 2. – Fund og Forskning. XIV. 1967. – Føroya Kvæði. Band V. Herausgegeben von N. Djurhuus. 1968. – Grundtvigstudier 1967. – Handelshøjskolen i Århus. Årsberetning 1965–66. – Hardsyssels Årbog 1967. Anden række. Bind I. – Historie. Jyske Samlinger. Ny række VII. 4. – Kungl. Humanistiska Vetenskaps-Samfundet, Uppsala. Årsbok 1965–66. 1967. – Kungl. Vetenskaps-Societetens årsbok 1967. – Maal og Minne. 1966. 3–4. – Norsk tidsskrift for sprogvidenskap. Bd. XXII. 1968. – Opuscula. Vol. III. (Bibliotheca Arnamagnæana. Vol. XXIX). 1967. – Saga och sed 1965. – Språkvård. 1967. nr. 2, 3. – Sprogforeningens årsberetning 1966–67. 1967. – Studenterkredsen 1892–1967. Jubliæumsnummer. – Talatrosten. Julenummer 1967. – The Arnamagnæan Institute. Bulletin 1966–67. – Trap. Danmark. X. 3. Åbenrå-Sønderborg amter. 1967. XI. Stedregister. 1968. – Varbergs Museum. Årsbok 1968. – Viborg Landstings Skøde- og Pantebog 1624–1637. 3. Hæfte. Udgivet af Udvalget for udgivelse af kilder til landbefolkningens historie ved Jens Holmgaard. – Vårt modersmål. 1967. 3, 4. 1968. 1. – N. Zahles Seminarium og Elevforeningen N.Z.S. 1967. – Aarhus Universitet. Aarsberetning 1966–67. 1967. – Aarhus Universitets læseplan. Forelæsninger og øvelser i efterårssemestret 1968. –

Gustav Albeck. Absalons eftermæle. Særtr. af Hist. Meddelelser om København. 1967. – Harry Andersen. Stille (mit) hjerte. Særtr. af Nysvenska studier Årg. 46 (1966). – Sa.: Jeppe Aakjær. Særtr. af Nordisk tidskrift. – Sa.: Til Kårstad-ristningen. Særtr. af Acta Phil. Scandinavica. – Ture Andersson. Utanför allfarväg i Jylland. Några tips. 1968. – Arthur Arnholtz. Den Sievers'ske klanganalyse. Særtr. af Tale og Stemme. 1967. – Sa.: Drømmen kommer. Digte. 1968. – Sa.: Viggo Forchhammer. Særtryk af Tale og Stemme. 1967. – Oskar Bandle. Studien zur westnordischen Sprachgeographie. Haustierterminologie im Norwegischen, Isländischen und Färöischen. A. Textband. (Bibliotheca Arnamagnæana. Vol. XXVIII). 1967. – Sa.: Studien zur westnordischen Sprachgeographie. Haustierterminologie. B. Kartenband. (Bibliotheca Arnamagnæana. Suppl. Vol. IV). 1967. – Jørgen Bang. et ord er et ord. De svære ord, anden samling. 1967. – Sa.: Sproglige hermafroditer. Særtr. af Den danske Realskole 1968. – Benson, Sven. Südschwedischer Sprachatlas. 2 Skrifter utgivne genom Landsmålsarkivet i Lund. – Bjarne Berulfsen, Reidar Djupedal, Einar Lundeby og Per Tylden. Ordet. 1967. – Andreas Bjørkum. Årdalsmål hjå eldre og yngre. 1968. – St. St. Blicher. Eneste Barn. Med træsnit af Povl Christensen samt en efterskrift af Jens Kruse. 1967. – Andreas Blinkenberg. Remarques sur les substantifs à détermination double hétéromorphe. Særtr. af Studia Neophilologica. XXXIX. 1967. – Sa.: Réflexions sur le prétendeé «baroquisme» de Montaigne. Særtr. af Actes de l'Académie Nationale des sciences, belles-letters et arts de Bordeaux. XXII. – Inger M. Boberg. Motif-Index of Early Icelandic Literature. (Bibliotheca Arnamagnæana. Vol. XXVII). 1966. – Correspondance de Georg Brandes, III. L'Allemagne. 1966. – Correspondance de Georg Brandes. Notes et References par Paul Krüger. III. L'Allemagne. 1966. – Bruun og Brüel. Dansk sproglære. Øvelsesstykker til litteraturlæsning 3. realklasse 1968. – Johs. Brøndum-Nielsen. Om Udviklingen af Enstavelses-Præt. Ptc. i stærke Verber. Særtr. af Acta Phil. Scandinavica. XXVIII. – Byen med de skønne tårne. Udsendt af Carlsberg Bryggerierne Kbh. 1967. – Lauritz U. Christiansen, Skjelderier o Potrætter. Vestjydske Digte. – Erik Dal. Hans Thomissøns salmebog 1569–1676. En almen orientering og en speciel bibliografi. Særtr. af Samfundet Dansk Kirkesangs facsimileudgave. 1968. – De syv krager og andre græske eventyr. Genfortalt af Ole Wahl Olsen. 1966–67. – Inger Ejskjær. Kortvokalstødet i sjællandsk. (Udvalg for folkemåls publikationer. Serie A nr. 22). – Arne Espegaard. I læ bag klitten. 1968. – Jørgen Fafner. En apologi for verslæren. Særtr. af Tale og Stemme. – Kristian Hald. Stednavne og kulturhistorie. 1966. – C. E. Hamle. Således talte Zarathustra. stud. techn. febr. 1968. – Sa.: Platons dialog »Symposion«. Særtr. af stud. techn. 1968. – L. L. Hammerich. Ein baltisches Handbuch des Russischen aus dem 17. Jahrhundert. Særtr. af Deutsche studien. 1967. –

(Fortsættes omslagets side 4.)

(Fortsat fra omslagets side 3.)

Aage Hansen. Overbestemthed. Særtr. af Arkiv. 81. – Einar Haugen. Semicommunication.—The Language Gap in Scandinavia. Særtr. af Sociological Inquiry. Vol. 36. – Nathaniel Hawthorne. Min slægtning major Molineux. 1968. – Holger Hjelholt. Når vi ser os tilbage. Nogle utrykte breve af Troels-Lund, Høffding og Chr. Christiansen. Særtr. af Berl. Aften. 3.4. 1967. – Hobbes. De store tænkere. (Berlingske Filosofi Bibliotek). Med indledning, oversættelse og noter af Svend Erik Stybe. 1968. – Holm, Gösta. Epoker og prosastilar. (Lundastudier i Nordisk Språkvetenskap Serie A Nr. 17). – Jens Holt: Louis Hjelmslev. Sproget. En introduktion. (Anm.) Særtr. af Acta Linquistica, Hafniensia X. – Sa.: Contribution a l'analyse functionelle du contenu linguistigue. Særtr. af Langages. 1967. – Sa.: Louis Hjelmslev. Særtr. af Kratylos. XII. – Sa.: Sweet, Craig and Seligson, Latin: A Structural Approach. (Anm.(. Særtr. af JRAL). – Hovda, Per. Merknader til dissimilasjonsovringar i norske stadnamn og då særleg i gardsnamn. Særtrykk av Mål og Minne. – Hrafns saga Sveinbjarnarsonar. B-Redaktionen. Udg. af Annette Hasle. (Editiones Arnamagnæanæ. Series B, vol. 25). 1967. – Gerd Høst. Magnus Olsen. Det Kongelige Norske Videnskabers Selskabs Forhandlinger Bind 36, 1963, nr. 21. – Sa.: A Linguistic-Historical Contribution to the History of Rome. Det Kongelige Norske Videnskabers Selskabs Forhandlinger, bind 35, 1962. – Sa.: Elliptic use of a preposition in Gothic. Særtr. af Norsk tidskrift for sprogvidenskap. – Niels Haastrup. Infinitiv + skullende. Skolegrammatiske studier i den ældste danske bibeloversættelse. 1968. Ingemar Ingers. Reformationslitteratur från Malmö. En språklig granskning. Særtr. af Malmö Fornminneförenings årsskrift 1967. – Iacobus Nicholai de Dacia. Liber de Distinccione Metrorum. Mit Einleitung und Glossar herausgegeben von Aage Kabell. (Monografier utg. af K. Human. Vetenskaps-Samfundet i Uppsala. 2). 1967. – Esbern Jespersen. Sagnet om An Dyndbo. Blandt bønder på Holbergs tid. 1966. –Ture Johannisson. Karl Gustav Ljunggren. Særtr. af Arkiv. LXXXII. – Johnsen, Arne Odd. Betalte Suderøyene og Man skatt eller lensavgift til Norges konge (1153–1263)? Avhandlinger utgitt av Det Norske Videnskaps-Akademi i Oslo. II. Hist.-Filos. Klasse. Ny Serie. No. 10. – Peter Jørgensen. Niederdeutsch *kleen* in Schleswig-Holstein. Særtr. af Niederdeutsches Wort. – Aage Jørgensen. Contribution in Foreign Languages to Danish Literary History 1961–1966. Særtr. af Orbis Litterarum. – Sa.: Kundskaben på ondt og godt. Særtr. af Edda. – Sa.: Dansk verslære (Anm. af Arnholtz. Dansk verslære. I. Historie og teori). Særtr. af Nordisk tidsskrift. – Aksel Lassen. Vælgere på vandring. (Skr. udg. af Jysk Selskab for Historie. 18). 1967. – K. G. Ljunggren. Eine Gruppe südskandinavischer Altertümer in philologischer Beleuchtung. Særtr. af Festschrift Walter Baetke. (1966). – Sa.: Ett ordskifte på 1480-talet. Særtryk af Arkiv. LXXXII. – Sa.: Fornsvenska *þem, þøm, þom* som subjektsform. Særtr. af Arkiv f. nord. filologi. 81. (1966). – Sa.: Mute och muta. Særtr. af Namn och bygd. 1966. – Sa.: Namnet Veberöd än en gång. Særtr. af Namn och bygd 1966. – Sa.: Namnet Ausås. Særtr. af Sydsvenska Ortnamns-sällskapets årsskrift 1966. – Sa.: Notiser om halländska ortnamn. Særtr. af Sydsvenska Ortnamnssällskapets årsskrift 1966. – Sa.: Något om nordiska nyord. Særtr. af Nordiska språkfrågor 1963–1965. – K. G. Ljunggren, S. Benson och B. Loman. Litteraturkrönika 1965. Særtr. af Arkiv f. nord. filologi. 1966. – Sa.: Litteraturkrönika 1966. Særtr. af Arkiv LXXXII. – Magnus Erikssons stadslag. I nusvensk tolkning av Åke Holmbäck och Elias Wessén. (Rättshistoriskt Bibliotek. VII). 1967. – Ernst Mentze. Skagens Guldalder. En epoke i dansk malerkunst. Det Berlingske Bogtrykkeri 1967. – Bertil Molde. Dagens svenska och morgondagens. Særtr. af Finsk tidsskrift. 1967. – Sa.: Språket i lagar och andra författningar. PM. 25.1. 1967. – Kristen Møller. Kås og brygge. Betegnelser for anløbsbroer. 1968. – Bent Jul Nielsen. Et Bjerreherredsmål. Udtrykssystemet i dialekten i Barrit, Klakring og As sogne. 1968. – Niels Åge Nielsen. Fra en nordisk filologs værksted. (Nyt fra Odense Universitet. Nr. 5). – Sa.: Sprogets opståen og udvikling. 1968. – Axel H. Pedersen. Birketing i Gl. Københavns amt 1521–1965. 1968. – Sa.: C. Reeh A/S. 1867 – 10. Maj – 1967. – Sa.: Danefæ, oldsager og fortidsminder. Særtr. – Sa.: De gamle byfoged- birke- og herredsfuldmægtige. Erindringer fra retslivet i tiden før retsreformen af 1919. (Anm.). Særtryk af Juristen. – Sa.: Kongelige penge. Tillidsmanden. 17. årg. Nr. 6. 1967. – Sa.: Politiofficianten på Christiansø. Politibladet 1967. 290–291. – Sa.: »Retten er hævet«. Særtr. af Fuldmægtigen. Febr. 1968. – Sa.: Retten er sat. Fuldmægtigen. 39. årg. 153–156. – Sa.: Sjællandske retsbetjentarkiver indtil 1919. (Anm.). Særtr. af Juristen. 1967. – Jan Pinborg. Die Entwicklung der Sprachtheorie in Mittelalter. (Beiträge zur Geschichte der Philosophie und Theologie des Mittelalters. XIII. Heft 2.). – Thøger Rasmussen. Det jydske Musikkonservatorium gennem 40 år. 1967. –

AARHUUS STIFTSBOGTRYKKERIE A/S 353.68